

Feltbestemmelse af ørne og våger af slægterne *Circaëtus, Hieraaëtus, Buteo og Pernis*

Af

STEEN CHRISTENSEN og BENT PORS NIELSEN

(With a Summary in English: Field-identification of Eagles and Buzzards
of the Genera *Circaëtus*, *Hieraaëtus*, *Buteo* and *Pernis*.)

INDLEDNING

Nærværende artikel skal ses som en fortsættelse af et tidligere arbejde om feltbestemmelse af *Aquila*-ørnene, som fremkom her i tidsskriftet (CHRISTENSEN *et al.* 1968). Denne gang behandler vi følgende syv arter: Slangeørn (*Circaëtus gallicus*), Høgeørn (*Hieraaëtus fasciatus*), Dværgørn (*Hieraaëtus pennatus*), Musvåge (*Buteo buteo*), Vintermusvåge (*Buteo lagopus*), Ørnevåge (*Buteo rufinus*) og Hvepsevåge (*Pernis apivorus*). Desuden giver vi den østlige race af Musvågen, Steppevågen (*Buteo buteo vulpinus*), en ret omhyggelig beskrivelse, da denne fugl er meget vigtig ved bestemmelse af våger i Sydøsteuropa og Mellemøsten.

Med de to artikler skulle en væsentlig del af de større rovfugle være gennemgået. De i denne artikel behandlede arter udgør en mindre homogen gruppe end *Aquila*-ørnene, men de hører alligevel naturligt sammen, idet Dværgørnen ud fra en feltornithologisk betragtning kan siges at ligge nærmere vågerne end ørnene. For flere arter har man hidtil savnet fyldestgørende feltbeskrivelser.

Man møder undertiden den opfattelse, at større rovfugle skal kendes alene på pro-

portioner og flugtkarakterer. Følger man konsekvent denne opfattelse, så afskærer man sig på forhånd fra en række kendetegn af største vigtighed. I tilfældet Steppevåge kontra Musvåge er dragtbeskrivelsen tilmed helt nødvendig. Flugtkarakterer opfattes tit subjektivt og kan være vanskelige at beskrive, og de er som kendetegn især af betydning for observatører med nogen erfaring. Derfor søger vi i fremstillingen at lægge lige stor vægt på dragtbeskrivelser og flugtkarakterer.

Alle syv arter har variationer i farvetegningen. Kun hos Høgeørnen er disse variationer nogenlunde sikre alderstegn; de andre arter er for det meste meget svære at aldersbestemme i felten. De største farvevariationer finder man hos Musvåge og Hvepsevåge, hvorfor disse to våger får en grundig behandling. Det er nemlig vigtigt at gøre sig de to arters variationsrammer klart, inden man giver sig i lag med de øvrige våger og Dværgørnen. Alm. Musvåge er en forudsætning for forståelsen af Steppevåge og blandingsracen *intermedius*. Steppevågen er på sin side uundværlig ved beskrivelse af Ørnevåge og Vintermusvåge. Hvepsevågen kan forveksles med flere af

de andre våger samt Dværgørn, så man vil forstå, at hele problematikken omkring vågerne er som et korthus, hvor man ikke kan undvære et enkelt led, uden at det hele falder sammen. Alm. Musvåge og Hvepsevåge hører til fundamentet og indtager – med alle deres forskellige farvevariationer – en helt central plads. Vi vil derfor opfordre læsere, som virkelig ønsker at sætte sig ind i disse forhold, til ikke at springe Musvågen og Hvepsevågen over.

Det er værd at bemærke, at flugten hos Slangeørn, Høgeørn og Dværgørn på flere måder afviger fra flugten hos *Aquila*-ørnene. De tre arter er ofte meget aktive under fouragering. Slangeørnen ser man f.eks. tit musende, og Høgeørn og Dværgørn udfører undertiden så akrobatiske og hurtige bevægelser, at det leder tanken hen på en

høg. Om vågernes flugt henvises til teksten.

Artiklen dækker et geografisk område, der omfatter hele Europa incl. den europæiske del af Sovjetunionen, Middelhavslandene samt Mellemøsten, og den skulle således imødekomme næsten ethvert krav, der inden for den palæarktiske verden kan stilles til slægterne *Circæetus*, *Hieraaëtus*, *Buteo* og *Pernis*.

Cand. mag. N. O. PREUSS skal takkes for at have givet os adgang til Zoologisk Museums skindsamlinger, og dr. techn. N. HESSELBERG CHRISTENSEN for hjælp og vejledning ved udarbejdelsen af manuskriptet. At nævne hver enkelt ornitholog, der i tidens løb har bidraget til diskussionen om rovfugle, vil føre for vidt, men artiklen er til dels et resultat af sådanne frugtbare diskussioner.

MATERIALETS INDSAMLING OG BEARBEJDELSE

Vi har igennem en årrække indsamlet materiale om rovfugle i forskellige dele af Europa og Mellemøsten. Materialet er indsamlet som følger:

Iagttagelserne af Slangeørn er gjort i Danmark, i Skåne, ved Bosporus, på Rhodos, på Cypern, i Libanon og i Iran. Vi har set alle tænkelige farvevariationer, ialt flere hundrede fugle.

Høgeørnen, som er overvejende standfugl, er studeret på Cypern, hvor den er ynglefugl, samt i Libanon. Både ungfugle og de karakteristiske gamle fugle er iagttaget.

Vore observationer af Dværgørn stammer fra Mallorca og Tunesien, hvor arten yngler, samt fra Bosporus og Libanon, hvor den kan ses på træk. Såvel den lyse som den mørke fase er iagttaget i adskillige eksemplarer.

Materialet om vore hjemlige våger (Musvåge, Vintermusvåge, Hvepsevåge) er først og fremmest indsamlet i Skandinavien, hvor vi i årenes løb har set et 5-cifret, måske 6-cifret tal af disse tre arter, både ynglende og trækkende fugle. Musvågeracen *inter-*

medius er i stort tal set på træk ved Bosporus. Denne (tvivlsomme) race ses også på træk i Danmark, men overses ofte p.gr. a. de lidet karakteristiske kendetegn.

Steppevåger (*B. b. vulpinus*) er truffet på træk ved Bosporus, på Cypern, i Libanon og i Iran. Denne våge skal man lægge godt mærke til, da den vil kunne forveksles med både Ørnevåge og Vintermusvåge.

Ørnevågen, som i lighed med Høgeørnen er overvejende standfugl, er iagttaget i Tunesien, på Rhodos og i Iran. Vi har desværre aldrig set den mørke fase, men ifølge litteratur- og skindundersøgelser er den karakteristisk og let kendelig (fig. 15,4). Hvor hyppig den mørke fase er, vides ikke helt sikkert; den synes at være nogenlunde alm. i Afghanistan og Himalaya, men den skal også kunne træffes længere vestpå.

Ved bearbejdelsen har vi fulgt mønstret fra den første artikel, altså tekst og illustrationer holdt adskilt. Vi har også denne gang fundet det nyttigt at supplere feltbeskrivelserne med dragtbeskrivelser, der alle skyldes HARTERT. Det skal dog

nævnes, at flere af HARTERTS beskrivelser er utilstrækkelige, og disse afsnit, der er trykt med petit, er ikke uundværlige for feltbeskrivelserne.

Endvidere har vi indsat korte afsnit om fuglenes racer, udbredelse, træk og overvintring. Disse afsnit, der ligeledes er trykt med petit, er udarbejdet på grundlag af

VOOUS (1960) og VAURIE (1965), og de er naturligvis heller ikke absolut nødvendige for feltbeskrivelserne.

Alle illustrationer er fremstillet af S. C. De første to tavler viser fuglenes proportioner og vingestillinger, mens de øvrige illustrerer variationer i fjerdragter og desuden viser forskellige flugtsituationer.

SLANGEØRN (*Circæetus gallicus*)

Racer og udbredelse:

Hele den palæarktiske bestand tilhører nominatracen. Udbredelsen strækker sig fra Den Pyrenæiske Halvø gennem Syd- og Østfrankrig og hele Syd- og Mellemeuropa. I Østeuropa når udbredelsen helt op i de Baltiske Lande til Leningrad. I Ural når den op til ca. 52°, mens nordgrænsen længere østpå forløber gennem de kirgisiske stepper og Mongoliet. Sydgrænsen går fra Nordafrika (Atlaslandene) via Mellemøsten til det sydlige Iran og Indien.

Træk og overvintring:

Udpræget trækfugl, der overvintrer i tropisk Afrika, det sydlige Iran og Indien. Selv de nordafrikanske fugle flyver til tropisk Afrika om vinteren. En stor del af bestanden trækker via Bosphorus og Levanten.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

♂ ♀ ad.: Findes i tre hovedfarvefaser, som ikke er aldersbestemte.

1. Overside gråbrun, i frisk fældet dragt mørkere og mere brun; fjerskafter sortagtige, kanterne blegere; nogle af overhaledekkfjerene og ydre gumpfjer med eller uden hvide endekanter; tøjler og forreste pandefjer hvide med børsteagtigt forlængede sorte skafter; over øjet en sort linie. De forreste håndsvingfjer sorte, inderfanens basishalvdel næsten helt hvid; indre håndsvingfjer og armsvingfjerene er på hele inderfanen hvide med 2-4 brunsorte tværbånd. Styrefjer brune med smalle hvide spidser, de ydre har størstedelen af inderfanen hvid, og alle har 3 (meget sjældent 4) sortbrune tværbånd. Undersiden hvid, strube og kro næsten helt af en noget bleg jordbrun (skafter sorte) farve, øvrige underside med rødligbrune subterminale tværbånd på fjerene, bugmidte og underhaledekkfjer som regel renhvide. Undervingedækkfjer hvide; de inderste samt axillarerne med brune tværpletter.

2. Magen til, men strube og kro med brune længdestriber af forskellig bredde.

3. Magen til, men overhovedet hvidt med brune

streger eller kun her og der med lyse blege rustfarvede pletter.

Unge fugle ligner fuldkommen de gamle; enten er forhals og kro brune, dannende et formeligt skjold, eller også er undersiden stort set hvid.

Iris gyldengul til orangegul. Vokshud blålig-hvid eller gullighvid. Næbbet sortagtigt horngråt, basis lys gråblå. Ungfuglens iris er svovlgul. Fødder er smudsig- eller blålighvide.

Vinger af 30 ad. (målt med lineal): 510-560 mm, ♀♀ kun ubetydeligt og ikke altid større end ♂♂. Hale 288-305 mm. Tarsus 90-95 mm. Næb fra vokshud 36-39 mm.

Flugtsilhuetten:

Slangeørnen er den største af de her omtalte ørne og sammenlignes ofte med Fiskeørnen, sikkert p.gr.a. de lange vinger; men Slangeørnen har dog forholdsvis lidt bredere vinger. Disse har ikke helt parallelle for- og bagkanter; hånden er lidt smalle end armen, hvilket giver bagkanten et svagt S-sving. I kredsflygt holdes vingerne i horisontalt plan og noget fremadpressede. I glideflygt vinkles vingerne stærkt, og håndledet bliver meget tydeligt ført fremad; samtidig hæves armen let, mens hånden sænkes, så i glideflygten er sammenligning med Fiskeørn berettiget. Denne snitprofil ses hovedsagelig under hurtige glidetur; under kortere glidetur, f.eks. ofte under trækket, er vingerne i reglen svagt hævede, med et knæk ved håndroden, givende den en lidt Kongeørn-agtig snitprofil.

Halen er fyldig og moderat lang, ca. $\frac{3}{4}$ vingebredde (ved armen) eller en smule mere; den er lige afskåret og har ret skarpe hjørner.

Det relativt store og brede hoved rager tydeligt frem foran vingeforkanten.

En jagende Slangeørn ses ofte musende, noget der vistnok er enestående for en ørn, men som er karakteristisk for Slangeørnen, og under fouragering afslører den i det hele taget en for så stor en rovfugl bemærkelsesværdig smidighed og lethed. Den aktive flugt udmærker sig ved at have bløde Hvepsevåge-agtige vingeslag, med høje slag opad og dybe slag nedad, hvorved den også kommer til at minde om en aktivt flyvende Kongeørn.

Fjerdragten i felten:

På trods af HARTERTS dragtbeskrivelse (se p. 3) kan man feltornithologisk set groft inddele Slangeørnen i to farvetyper, de hvide og de brogede, ikke at betragte som Dværgørnens to veldefinerede faser, men snarere som en farveskalas yderpunkter, imellem hvilke mange overgangsformer kan forekomme. Ifølge HARTERT kan man ikke skelne unge fugle fra gamle, farvevariationer skal være helt uafhængige af alder, men hvorvidt der er en procentvis overvægt af f.eks. de brogede Slangeørne hos ungfuglene, vides ikke. Der er altså ingen sikker mulighed for aldersbestemmelse i felten.

Undersiden af de lyse fugle kan være næsten hvid, dog er den yderste halvdel af håndsvingfjerene sortbrun, dannende en mørk vingspids, og ofte er spidserne af de øvrige svingfjer også mørke, så man ser en mere eller mindre sammenhængende smal mørk bagkant. Endvidere ser man oftest en varierende mængde mørke pletter på vingedækfjerenes spidser, varierende fra fugle næsten uden pletter til fugle med adskillige pletter. På halsen og forbrystet er der et mørkt felt bestående af langsgående striber, der kan være mere eller mindre tætsiddende og altså danne et kraftigere eller svagere mørkt felt. Et fåtal er så lyse, at de så godt som mangler mørk tegning på forbrystet. Halen er lyst grålig med tre tydelige, brede mørke tværbånd.

Oversiden er stærkt kontrastrig med lyse hoved-, ryg- og vingedækfjer, men med mørke svingfjer, hvilket giver et meget karakteristisk mønster. Tit er halens mørke tværstriber også tydelige på oversiden.

Undersiden af de brogede fugle er besat med talrige smalle mørke tværbånd af forskellig længde samt mørke pletter, alt sammen dannet på dækfjerenes spidser, og af mørke tværbånd på svingfjerenes inderfaner. Dette syner i felten som guirlander på bugen og undersiden af vingerne. Struben, halsen og en del af forbrystet er dækket af et sammenhængende meget mørkt felt, der er iøjnefaldende selv på stor afstand. Fuglens grundfarve er noget mørkere end hos de hvide eksemplarer. Også halen er noget mørkere, og de tre tværbånd er ikke altid tydelige. *Oversiden* er i reglen noget mindre kontrastrig end på de lyse fugle; sommetider er dækfjerene af en ret ensartet gråbrun farve, som kun afviger lidt fra svingfjerenes farve.

Som nævnt kan man se mellemformer mellem typiske hvide og typiske brogede fugle. Nogle brogede har f.eks. kun få pletter og tværstriber, og det mørke felt på hals og forbryst hos de hvide eksemplarer er meget variabelt, men variationerne ligger inden for de to beskrevne farvetyper. Hos Slangeørnen er den mørke vingebagkant temmelig bred og diffus, og man ser et hvidt felt på de indre håndsvingfjer, dannet af inderfanerne, der kan være helt gennemskinnelige. På visse eksemplarer kan de to indre halebånd være ganske smalle.

Feltkendetegn:

Slangeørnen er en af de letteste rovfugle at identificere. Flugtsilhuetten er karakteristisk især ved de lange vinger og det forholdsvist store hoved. Også fjerdragten er iøjnefaldende; selv de brogede fugle er meget karakteristiske, bl.a. ved det mørke hoved-hals-forbryst skjold og de mange pletter og tværstriber på undersiden. Det er vanskeligt at nævne nogen forvekslingsmulighed; på stor afstand, hvor farverne

ikke kan ses, kunne man måske tænke på Lille Skrigeørn, men Slangeørnens længere vinger og hale vil være afgørende. Fra Fiskeørn kan den kendes på sin betydeligere størrelse, de bredere vinger samt farvetegningen. Disse to forvekslingsmulig-

heder er naturligvis endnu mindre for de hvide eksemplars vedkommende. Forveksling med lyse våger kan næppe tænkes, eftersom størrelsesforskellen mellem våge og Slangeørn er lige så stor som den mellem våge og Stor Skrigeørn.

HØGEØRN (*Hieraaëtus fasciatus*)

Racer og udbredelse:

Nominatracen er udbredt i det sydeuropæiske Middelhavsområde, i vest på Den Pyrenæiske Halvø og i det sydlige Frankrig. Den findes på Mallorca (?), Korsika, Sardinien, Sicilien, det sydligste af Italiens fastland, Grækenland, Lilleasien, Cypern og de Palæstinensiske lande. Udbredelsesområdet strækker sig videre mod øst gennem Iraq, Iran, Turkestan, Afghanistan, Indien og Sydchina til Stillehavet. I Nordafrika er den udbredt i Atlaslandene. Racen *spilogaster*, der af nogle forfatterne regnes for en særlig art, er udbredt i Afrika syd for Sahara. På nogle af de små Sundaøer, syd for Borneo, findes racen *renschii*.

Træk og overvintring:

Høgeørnen er en overvejende standfugl, som dog godt kan foretage vandringer uden for yngleområdet i vinterhalvåret, navnlig blandt de nordlige populationer. De ikke yngledygtige fugle strejfer ofte noget omkring.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

1. ungfugledragt: Overside mørkebrun, fjerene på hovedet og baghals mørkere og med rustfarvede endekanter; hovedsider rustbrune. Småfjerens basis er hvid. Svingfjer sortbrune, inderfanen er på basishalvdelen hvid med smalle mørkebrune tværbånd, yderhalvdelen er på oversiden ensfarvet sortbrun, på undersiden med udviskede grå bånd. Undersiden rustbrun, på underkrop, ben og underhaledekfjer lysere og ensfarvet, ellers med brunligsorte skaftestriber (andre eksemplarer er lyse på hele undersiden, næsten flødefarvede). Nu og da findes også på bukserne mørkebrune længdestriber. Styrefjer mørkt brunliggrå med ca. 9-10 næsten sorte uregelmæssige tværbånd og flødefarvede spidser.

Voksdragt: Oversiden mørkere end hos ungfuglen, hoved og hals ligesom ryggen. Overhaledekfjer med hvidlige endekanter. Svingfjer ligesom hos ungfuglen. Styrefjerene er på oversiden askegrå med som regel 5-6, undertiden utydelige eller ufuldstændige, smalle sorte tværbånd, og et sædvanligvis 3-5 cm bredt endebånd og en smal

hvidlig endekant; styrefjerens underside er hvidlig, den mørkere tegning undertiden kun antydnet. Sommetider er de ydre styrefjers inderfane også plettet med sortbrunt. Undersiden hvid, hver fjer med en for det meste bred, undertiden dog kun ganske smal, skaftestribe. Undervingedækfjer plettet sort og hvid. Buksernes fjer med uregelmæssige brune og hvide tværbånd. Underhaledekfjer med brune tværbånd. Ikke sjældent er gamle fugle - og dette er tilsyneladende ikke en »mellemdragt«, men findes hos lige så gamle fugle som de hvide - på undersiden rustbrune i stedet for hvide, bukser og løbbefjedring brune med mørkebrune striber. Eksemplarer, der har hvid underside med smalle sorte striber og lyst rustfarvede pletter (eller udviskede pletter) samt smudsigt flødefarvede og smalt stregede bukser og løbfjer, synes at være to-årige fugle, men delvist også ældre. Hvor ofte fuglene fælder, før de anlægger voksdragten, er ikke fastslået med sikkerhed; en bestemt afgrænset mellemdragt synes ikke at udvikle sig.

Vinge, ♂ 46-49 cm, ♀ 49-52 cm. Hale 26-29 cm. Tarsus 10-11 cm. Næb fra vokshud 32-36,5 mm. Mellemtå uden klo (♀) 65 mm, altså 1 cm længere end hos den betydeligt større Steppeørn. Den gamle fugls iris er orangegul eller mørk gul. Næbbet blågråt med mørkere spids. Tæer svovlgule, smudsiggule eller bleggule.

Flugtsilhuetten:

Høgeørnen er på størrelse med en Slangeørn, men syner kendeligt mindre som følge af et mindre vingefang. De gracile proportioner kan i visse situationer bevirke, at fuglen kommer til at virke mindre, end den er. Hovedet rager tydeligt frem foran vingeforkanten, men er forholdsvis smalt og Hvepsevåge-lignende. Vingerne er forholdsvis smalle; vingekanterne ikke helt parallelle, idet bagkanten er let buet med hånden en smule smallere end armen (især synligt i kredsflugten). Her strækker den vingerne vinkelret ud fra kroppen og i ho-

risontalt plan. I langsom glideflugt smalner hånden kun lidt ind mod vingespidsen, *forkanten af vingen er let vinklet, mens vingebagkanten går næsten vinkelret ud fra kroppen*. Under denne form for flugt holdes vingerne ofte let sænkede under vandret plan. I hurtig glideflugt vinkles vingerne stærkt med hånden pegende bagud og vingeknoen stærkt fremskudt; vingestillingen er plan i denne flugtsituation. Den lige afskårne hale er fyldig og lang, længden lig vingebredden eller endog en smule mere.

Under jagt kredser fuglen i reglen kun lidt og da oftest *på let vinklede vinger og kun delvist udbredt hale*. Den typiske kredsflugt med helt udbredte vinger og hale ses kun sjældnere og som regel kun under rolig fouragerende flugt. I langsom glideflugt har Høgeørnen en forbløffende lighed med Hvepsevågen.

Fjerdragten i felten:

De her beskrevne dragter tilhører alle nominatracen. Den helt unge Høgeørn er ensfarvet lyst rustrødbrun med små mørke længdestriber på undersiden af kroppen. Undervingens dækfjer er rødbrune, dog med de store vingedækfjer sortagtige, hvilket danner et bånd hen over undervingens midte. Svingfjerene er lyst grålige med mørkere vingebagkant. Den basale del af håndsvingfjerene er lyst gråhvid, hvilket syner som et vingefelt på vingens ydre halvdel. Den lyst rødbrune hale har talrige svage mørke bånd. Oversiden er mørk gråbrunlig. Dragtskiftet til den udfarvede fugls udseende tager antagelig 6 år (NAUMANN). Den flerårige ungfugl viser lidt lysere afbleget brunligt udseende. Kroppen og vingernes underside er lyst brunlige med sortbrune store vingedækfjer. Båndet på vingeundersiden er således bevaret i denne dragt, ligesom det lyse felt stadig ses på håndsvingfjerene. Den gråhvide underhale viser et bredt sort endebånd. Når fuglen nærmer sig den udfarvede fugls dragt, kan den f.eks. have lyst brun-

grå kropsunderside med sorte længdestriber og hvide fjer stikkende frem hist og her, hvilket på afstand syner som længdestribning. Undervingens dækfjer er mørkt gråbrune, svingfjerene lysegrå, og det lyse felt på håndsvingfjerenes underside er bevaret.

Den mørke sortbrune undervingestribe på de store undervingedækfjer, som ses med varierende tydelighed gennem alle ungfugledragterne, kan sommetider være meget diffus og brudt, endog på de helt unge lyse Høgeørne, antagelig som følge af slid og fældning. Dog er hånddækfjerene som regel tydeligt sorte.

Den udfarvede fugl viser hvid underside af kroppen med en varierende mængde af sorte længdestriber, måske afhængigt af køn og alder. På afstand og i stærkt sollys syner kroppens underside glinsende hvid. Undervingedækfjerene er mørkt gråsorte til sorte, med de store undervingedækfjer helt sorte. På nogle eksemplarer ses dette som en sort vingedækfjersstribe, på andre ses den ikke, da alle undervingedækfjer er helt sorte. Undtagelsesvis er set eksemplarer med de forreste af de små vingedækfjer hvide, givende et mønster som vist på fig. 5,2. Enkelte individer har endvidere vist hvidlig forrand på den indre halvdel af armen, tydeligt når fuglen glider mod iagttageren, men ikke synligt når den ses fra neden. Hånddækfjerene er sorte. Svingfjerene er grålige på undersiden, fjerspidserne lidt mørkere. Håndsvingfjerenes underside er en anelse lysere end armsvingfjerene og med den basale del af hånden grålighvid, skarpt kontrasterende mod de sortagtige hånddækfjer, gradvist mørkere ud mod vingespidserne. På afstand syner hele vingen mørkt gråsort med et lyst udflydende felt på håndsvingfjerene, knapt så lyst som hos juv., men lige så kontrasterende som følge af den meget mørke vingeunderside. Undersiden af halen er lysegrå med et bredt sort endebånd, som er meget iøjnefaldende. Oversiden af hovedet og nakken er i reglen mørkt gråbrun.

Ryggen og skuldrene har hvide partier, der varierer meget i udstrækning og form. Således kan man træffe fugle med skuldre og forryg hvidlige, mens vingen er mørkt gråbrun. Man kan også se individer, der viser skuldre og ryg hvide helt ned til overgumpen. Endelig kan man også se fugle, der kun viser hvide partier hen over det øverste af forryggen eller kun på skuldrene. Overgump og hale er mørkegrå, spidsen af halen afsluttes af det sorte bånd, der ses ret tydeligt, men dog ikke så markant som på undersiden.

Feltkendetegn:

Høgeørnen er kendeligt mindre end de største Aquila-ørne, mens størrelsesforskellen er mindre eller minimal mellem Høgeørn og Lille Skrigeørn. I flugten vil den altid kunne kendes fra denne på sin lange lige afskårne hale og sine relativt slanke vinger. Den kendes fra Slangeørnen ved at kredse på vinger, der holdes vinkelret ud fra kroppen, sit mindre og smallere hoved og sin længere hale. Endvidere ser knækket på vingen i glideflugt anderledes ud hos Høgeørn (fig. 1 og 5). Det volder ingen vanskelighed at skelne Høgeørn fra Dværgørn. Den betydeligt større Høgeørn har forholdsvis bredere vinger, som vinkles mindre, og flugten er ikke så let som Dværgørnens.

Den udfarvede fugls hvide kropsunderside og mørke vingunderside (især under-

vingedækfjerene) er en kombination, der ikke ses hos nogen Aquila-ørn. Den flerårige ungfugl, som har fædret sin karakteristiske rødbrune fjerdragt, kan under gode forhold kendes på sin sorte stribe på midten af undervingen, sit lyse vingefelt og sit markante endebånd på halen. Den udfarvede fugl vil altid kunne kendes fra Slangeørn på kombinationen af hvid kropsunderside og mørk undervinge, ligesom Høgeørnens brede sorte bånd på hale-spidsen er et vigtigt kendetegn. Ses Høgeørnen fra oven, bemærker man, at vingeversiden er ensfarvet mørk grålig, ikke sortagtig ud mod spidsen og heller ikke med markant lyst vingedækfjersområde som hos de fleste Slangeørne. Høgeørnen afviger desuden fra Slangeørnen ved sine hvide partier på skuldre og ryg. Ungfuglens forholdsvis mørke underside udelukker forveksling med Slangeørn. Forveksling med Dværgørn kan kun tænkes med den mørke fase. Denne meget mindre fugl har en mørkere fjerdragt, og dens lyse overvingedækfjer og skuldre viser et anderledes formet mønster.

Høgeørnens aktive flugt er hurtig, og den er en ret behændig fugl. Den flyver med magtfulde vingeslag, ofte afbrudt af perioder med hurtig glideflugt og styrt-dyk. Dens let vinklede vingeforkant ses under næsten alle former for flugt og er meget karakteristisk.

DVÆRGØRN (*Hieraaëtus pennatus*)

Racer og udbredelse:

Nominatracen er udbredt i Atlaslandene og på dele af Den Pyrenæiske Halvø, Balearerne og Sydvestfrankrig. I Østeuropa er den udbredt i Balkanlandene og i det vestlige og sydlige Ukraine. Desuden i Kaukasus, Lilleasien, de Palæstinensiske Lande, de nordlige dele af Iraq, Iran og Afghanistan. Racen *milvoides* er udbredt i Turkistan fra Tadzjikistan og Kirgisistan; endvidere i Kashmir, Tien Shan, Altaibjergene, det nordlige Mongoliet samt Bajkalområdet mod øst til omkring Argun floden.

Træk og overvintring:

Dværgørnen er en trækfugl, som hovedsageligt overvintrer i den østlige del af tropisk Afrika samt Sydasiens. Enkelte fugle overvintrer i udbredelsesområdets sydligste del.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

Findes i både voksen- og ungfugledragten i to varianter, nemlig med brun eller hvid underside. Disse blev tidligere betragtet som ungfugledragt og voksendragt; BREHM var vel den første, der bemærkede denne fejl, men han gjorde sig skyld

i en anden, nemlig at beskrive de to varianter som arter, hvilket han hårdnakket forsvarede.

Ad. ♂ ♀: Oversiden mørkebrun med lysere fjerkanter, mørkest er ryg, skulderfjer samt små og store overvingedækfjer. Hoved og hals lyst rustbrunlig, på issen og midten af nakken mørkere og med spidse sorte skaftestriber. Overhale-dækfjer lysere, de yderste ofte med brune tværbånd. Svingfjerene sorte; en indskæring findes på inderfanen af 1.-5. og på yderfanen af 2.-6. Armsvingfjerene og for det meste også de inderste håndsvingfjer har på inderfanerne udvaskede grå tværbånd, hvoraf alle som sidder nær roden er grålige. Styrefjer er mørkebrune med lyse endekanter og et sædvanligvis ret utydeligt antepikalt sort bånd, desuden sædvanligvis 3-4 mere eller mindre udvaskede sortagtige tværbånd; de ydre halefjer har lysere inderfane med ofte mørkere marmorering; halsens underside lysegrå. Undersiden er *enten* hvid med flødefarvet skær og smalle brune skaftestriber, der forsvinder mod bugen (på benene er der kun antydning af rustgule skaftestriber), *eller* den er af lysere eller mørkere kaffebrun farve med sortbrune skaftestriber, eller ligesådan men med runde hvide pletter, lyststregede underhale-dækfjer og ben, eller også lyst rustfarvet, sidstnævnte farve sjældent og foreløbig kun set hos unge fugle. De lyse og mørke eksemplarer er ikke aldersstadier, som man tidligere troede. Udviklingen af dragten er altså helt anderledes end hos Høgeørnen.

Ungfugledragten er ligesom voksendragten, blot synes de lyse eksemplarer at være mere rustfarvede på undersiden.

Iris er hos ungfugle brun, hos voksne fugle brunligt orangefarvet eller mørk gul, for det meste med brune pletter. Vokshud og fødder gule. Næbbet er hornblåt, mod spidsen sort.

Vinge af 12 ad. ♂ ♂ fra Vesteuropa og Nordvestafrika 36-38,5 cm; af 10 ♀ ♀ 39,5-41,5 cm. Hale ca. 20-23 cm. Tarsus ca. 58-64 mm. Næb fra vokshud 21-25 mm.

Flugtsilhuetten:

Dværgørnen er en vågestor rovfugl med forholdsvis lange vinger og hale, sammenlignet med vågerne. Vingerne er slanke og har næsten parallelle vingekanter, kun med hånden en smule smallere end den iøvrigt relativt lange arm. Under kredsflygten holdes vingerne let strakt fremad og i horisontalt plan. I glideflugt vinkles vingerne stærkt ved at armen presses frem, mens hånden peger skråt bagud, stærkt vinklet i forhold til armen. Under denne form for

flugt holdes vingerne svagt hvælvede til let hængende, hvilket minder noget om den vingestilling en Rød Glente i langsom glideflugt viser.

Dværgørnens hoved og halsparti minder i formen om en Hvepsevåges. Den helt lige afskårne hale er ret lang, længere end vingens største bredde. Dens aktive flugt er hurtig og behændig, med perioder af 3-4 hurtige sætvisse, kærhøgeagtige vingeslag, afbrudt af glideflugt på stærkt vinklede vinger. Under fouragering ses den ofte i voldsomme styrtdyk.

Fjerdragten i feltet:

Alle de individer, som er undersøgt i feltet af forff., har været fugle enten af den typiske mørke eller den typiske lyse fase. (Der kendes således intet til, hvilket udseende eventuelle blandede eksemplarer har). De to faser adskiller sig ved at have forskelligt farvet underside. Den lyse fase har lyst flødefarvede dækfjer på kroppens og vingernes underside. På nært hold bemærkes smalle mørke længdestriber på strube, hals og bryst; lyst gråbrunt hoved, ofte med et mørkere parti under øjet. Begge faser viser sorte svingfjer på vingeundersiden, men har ofte en anelse lysere, nærmest grålige indre håndsvingfjer, på nogle eksemplarer tydeligt, på andre kun ganske svagt. På den mørke fase forekommer dette felt lidt tydeligere end på de lyse fugle, hvilket sikkert skyldes den mørke fases ensfarvede mørke vingeunderside og krop. Hos begge faser er halens underside lysegrå, noget lysere end svingfjerene. På spidsen af halen ses et svagtegnet og lidt iøjnefaldende smalt bånd. Oversiden er ens hos de to faser, dog har den mørke fase hele hovedet farvet i en mørkere brun tone. Ryg og overgump er mørkt gråbrun. Vingedækfjerene viser et karakteristisk mønster, der består i, at de store og nogle af de små vingedækfjer er gråbrune. Den centrale del af vingedækfjerene og skuldrene er lyst grågule. Dette overvingemønster minder noget om det, der ses hos Rød

Glente. Hånddækfjerene og samtlige svingfjer er sortagtige. Overhaledækfjerene er hvidlige, hvilket danner et smalt lyst hånd hen over halens basis. Halens overside er sortagtig uden tydelige bånd. Ungfugle af begge faser ligner de udfarvede og lader sig næppe i naturen skelne fra de voksne, dog skal ungfugle af den lyse fase være rustfarvede på de lyse partier.

Feltkendetegn:

Dværgørnen er så lille, at den ikke kan tænkes forvekslet med andre ørnearter. Den eneste naturlige forvekslingsmulighed er vågerne. Mens disse varierer temmelig meget i silhuet og især i fjerdragt, er Dværgørnens to faser ret konstante. I den palæarktiske verden er det kun Hvepsevåge og Musvåge, der kan volde vanskeligheder, mens Vintermusvåge og Ørnevåge er væsentlig lettere at kende fra Dværgørn. Den lyse Dværgørn kan kun forveksles med ekstremt lyse eksemplarer af Musvåge og Hvepsevåge. Uanset hvilken type Mus- eller Hvepsevåge der er tale om, vil Dværgørnen altid kunne skelnes fra disse på sine sorte svingfjer på vingeundersiden. *Musvåge og Hvepsevåge vil altid vise lyst på svingfjerene, mest på lyse eksemplarer, mindst på meget mørke, men altid rigeligt*

til at adskille dem fra Dværgørn. Den mørke fase af Dværgørnen er uden tvivl den vanskeligste at kende fra de to våger. Her gælder det samme som for den lyse fase: *ingen af vågerne viser helt mørke svingfjer.* Man må minde om Dværgørnens i reglen svagt lysere indre håndsvingfjer. Vågerne har det lyse på undervingens svingfjer halvmåneformet, strækkende sig til hen på armsvingfjerene. Dværgørnens indre håndsvingfjer er langt fra så lyse. Ingen af de to vågearter har Dværgørnens karakteristiske glentelignende parti på overvingens dækfjer. For øvede iagttagere er flugtbilledet af stor betydning for bestemmelse af Dværgørne. Hvepsevåge og nogle Musvåger har en forholdsvis lang hale, men denne er sjældent så lige afskåret som Dværgørnens. Fra slankvingede eksemplarer af de to våger kan måden, hvorpå vingerne vinkles i glideflugten, være af stor betydning. Den ret lange arm og forholdsvis korte hånd er i glideflugten stærkt vinklet mod hinanden, armen fremadført, hånden pegende stærkt bagud.

Dværgørnens aktive flugt er helt forskellig fra vågernes. Den er karakteristisk ved sine korte perioder af kærhøgeagtige, sætvis og hurtige vingeslag, afbrudt af lige så korte perioder af glideflugt.

MUSVÅGE (*Buteo buteo*)

Racer:

I tidens løb er en mængde racer beskrevet, men i vore dage er der i systematikken tendens til at opdele arten i kun tre grupper. 1) *Buteo*-gruppen findes i Vesteuropa og på øerne i Atlanterhavet. Kun de nordlige bestande er trækfugle. 2) *Vulpinus*-gruppen yngler øst for *buteo* og er ret udprægede trækfugle, som kan overvintre helt ned til det sydligste Afrika. 3) *Japonicus*-gruppen er udbredt øst for *vulpinus*, øst for Jenissej.

På overgangen mellem *buteo* og *vulpinus* findes populationer, der tidligere blev benævnt *intermedius*, men denne race anerkendes af mange forskere ikke mere, og fuglene regnes nu ofte for hørende til *vulpinus*. Af praktiske grunde har vi dog medtaget *intermedius*, da denne blandingsrace i høj grad er med til at præge billedet i Østeuropa og Mellemøsten, f.eks. synes en stor del af de trækkende Musvåger (om ikke hovedparten) ved Bosporus at være *intermedius*.

ALM. MUSVÅGE (*Buteo buteo buteo*)

Udbredelse:

Er udbredt på øerne i Atlanterhavet (Kapverdiske Øer, Kanariske Øer, Madeira og Azorerne), i Storbritanien og størstedelen af Vesteuropa, mod syd til Spanien og Sicilien, mod nord til Syd- og

Mellemskandinavien, mod øst til Østersølandene, Ungarn, Rumænien, vestlige Bulgarien og Balkan. Angives af nogle forfattere også at yngle i det vestlige Ukraine. Om østgrænsen henvises iøvrigt til *intermedius* (p. 12) og *vulpinus* (p. 12).

Træk og overvintring:

Delvis trækfugl; ca. halvdelen af bestanden (især de nordligste fugle) overvintrer fra det nordvestlige Tyskland til Middelhavslandene.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

Løb $\frac{1}{3}$ til $\frac{2}{5}$ fjerklædt. Farvetegningen yderst variabel, dog er oversiden kun meget sjældent med rustfarvede fejrrande og meget sjældent med en mere eller mindre stærkt rødbrun hale. Meget almindelige er de »hvide« Musvåger, som for det meste har et overvejende hvidt hoved, udstrakte hvide fjerrande på oversiden og ren hvid underside med sparsomme dybtbrune pletter. En anden meget almindelig farvetegning er følgende: Oversiden dybtbrun med rustagtige smalle fjerrande; undersiden ligeså, men med hvidlig tværtægning, især på bug, lår og underkrop. Meget sjældent er en på over- og underside mørk chokoladebrun form med sorte vingespids, utydeligt båndet hale og hvidlige svingfjerbaser. Halen er næsten altid forsynet med 8–12 bånd, ikke helt ensfarvede. Renhvide albinoer er meget sjældne. Det med en stump tand forsynede næb (hos alle Musvåger synes ungfuglenes næb svagere udviklet end de voksne) er hornsort, mod roden lysere (blåligt) hornfarvet. Fødder og vokshud er gule. Iris variabel, hos ungfugle øjensynlig altid gråbrun, men hos voksne brun til brunliggul eller ravgul og endda ikke sjældent hvid, dog formodentlig kun hos den hvidlige form.

Unge Musvåger er på undersiden mere eller mindre længdetegnet, mens de på undersiden tværtegnede eksemplarer øjensynligt altid er gamle fugle, dog forekommer også gamle fugle med længdepletter.

Vingemål af 50 eksemplarer: ♂ 37–39,5 cm; ♀ 38,5–40, sjældnere til 41, 41,5 og 42,4 cm. Hale ca. 22–24,5 cm.

Flugtsilhuetten:

Musvågen har forholdsvis korte og brede vinger. Vingens bredde varierer lidt, men den synes som regel relativt bredvinget. I kredsflygten er vingeforkanten næsten lige, vingebagkanten tydeligt buet, bredest på midten af armen, lidt smallere ud mod hånden, hvorved en let S-buet vingebagkant ses. Kredsflygten foregår i reglen på noget fremadførte vinger. Under denne flugtform varierer snitprofilen noget, men oftest holdes vingerne let hævede over vandret plan, sjældnere næsten plane. I

glideflygten, der sædvanligvis foregår på plane eller let hvælvede vinger, vinkles vingerne noget, hvorved vingeknoen er skudt frem på højde med hovedet.

Det lille og relativt korte hoved har jævn overgang til vingeforkanten. Den fyldige hales længde varierer betydeligt. Sædvanligvis er den lidt kortere end største vingebredde, ca. $\frac{3}{4}$ af denne, men varierer fra en længde, der er $\frac{2}{3}$ af vingens bredde, til en længde, der nærmest svarer til vingebredden. Halen er som regel med skarpt afsatte hjørner, men da de midterste halefjer ofte er lidt længere end de øvrige, synes halen tit afrundet eller let kileformet. I kredsflygten synes halen bred ved roden og i udbredt tilstand meget fyldig, og på korthalede eksemplarer slutter halesiderne næsten helt op til vingebagkanten.

Det fremgår af ovenstående, at der er nogen variation i Musvågens proportioner. Rammen fra de relativt smalvingede og langhalede eksemplarer til de almindeligvis mere bredvingede og korthalede eksemplarer er betydelig.

Musvågens aktive flugt foregår på forholdsvis stive og mindre gennemførte vingelag, sammenlignet med de andre vågearter. Det er en misforståelse, når man i litteraturen kan læse, at Musvågen kun sjældent muser. Denne flugtmetode er hyppigt benyttet under jagt, næsten lige så almindeligt som hos Vintermusvågen, især om vinteren.

Fjerdragten i felten:

Musvågen varierer meget i fjerdragstens farvemønstre. Der ses individer fra mørkt brunsorte til lyst flødefarvede. Sædvanligvis er Musvågen mørkebrun på oversiden, fra hovedet til haledækfjerene, med sortbrune sving- og styrefjer. Undersiden er ligeledes mørkebrun, men med en stærkt varierende mængde af hvide pletter på bryst eller bug. I reglen er kun et lille parti på nedre bryst lystpletet, men ofte ses

individer enten helt uden lyse pletter på undersiden, eller også med det meste af undersiden lystpletlet. På mørkebrune fugle er vingeundersidens dækfjer mørkebrune og håndroden sortbrun, mens svingfjerene er lysegrå til lyst gråhvide med talrige tværpletter, formende 3–4 rækker af smalle tværbånd hen over svingfjerenes underside. Samtlige svingfjer har sortbrune spidser, som regel *ikke* skarpt afgrænset i et bånd. Vingspidsen er sort. Håndsvingfjerene er altid lysere end armsvingfjerene. På nogle eksemplarer er undervingen så mørk, at kun håndsvingfjerene viser lyst felt. På andre eksemplarer er alle svingfjer gråhvidlige (armsvingfjer) til hvidlige (håndsvingfjer). Underhalen er som oftest grålig med talrige tværbånd af højst varierende tydelighed; ofte ses et nogenlunde tydeligt endebånd. På afstand bemærkes halebåndene ofte ikke.

Hos Musvågen ses ret hyppigt meget lyse individer, i hvert fald hos de skandinaviske bestande. De viser alle mulige farvemønstre og kan have højst forskellige karakterer. Ofte er overvingens dækfjer i større eller mindre udstrækning flødehvide med en varierende mængde mørke pletter imellem. Enkelte eksemplarer viser uplettede hvidlige eller flødefarvede overvingedækfjer. Ryggens farve varierer fra brunlig til lyst hvidlig, ofte med brungrå forryg og hvidlig bagryg, overgump og overhaledækfjer. Alle tænkelige kombinationer kan ses. Undersiden er også meget variabel. Hos nogle er den overvejende hvid med spredte mørke pletter på bryst og bug, mens andre viser brunsorte partier på f.eks. hoved og bryst, mens øvrige underside er hvid. Undervingen er på sådanne eksemplarer i reglen hvid, hyppigt med sort vingebagkant, vingspids og håndrodsplet, det sidste af ret varierende størrelse. Det hændes således, at lyse Musvåger kan have flere af Vintermusvågens karakterer. Hvide Musvåger kan endog vise et mørkt parti på bugen, omend det er usædvanligt. Halefjerenes overside kan også antage et lyst

udseende, ikke i form af noget bestemt mønster, men sommetider med enkelte styrefjer meget lyse, eller f.eks. med lys indre hale, der bliver gradvis mørkere udefter.

Feltkendetegn:

Musvågen kan forveksles med Dværgørn, Vintermusvåge og især Hvepsevåge. For forveksling med de to førstnævnte se disse. Selvom også Hvepsevågen varierer betydeligt i fjerdragten, vil det alligevel ofte være muligt at skelne Musvågen fra denne. Musvågen viser sjældent Hvepsevågens kraftige tværvatring på undersiden i samme udstrækning, ligesom Musvågen mangler Hvepsevågens tre markante halebånd. For yderligere detaljer se Hvepsevåge.

Flugtsilhouetten er et vigtigt skelnemærke. I forhold til Hvepsevåge har Musvågen forholdsvis længere arm og kortere hånd, hvilket giver en anden vingeføring i aktiv flugt og et anderledes udseende i glideflugten. En aktivt flyvende Musvåge har flade stive vingeslag, mens Hvepsevågen har mere bevægelige, bløde og mere gennemførte vingeslag. I glideflugt vinkles vingerne mest hos Musvågen, hånden er mindre fyldig, og vingebagkanten danner en mindre ret vinkel i forhold til halen, sammenlignet med Hvepsevågen. Musvågens hale er i reglen noget kortere og mere afrundet end Hvepsevågens, men såvel længde som halebagkant varierer noget og kan næsten antage Hvepsevågens form og dimensioner. Musvågens hoved er bredere end Hvepsevågens, især ved overgangen til vingeforkanten.

Gennemgående holder Musvågen vingerne mere hævet over det vandrette plan, ligesom den sjældnere sænker vingerne under det vandrette plan, sådan som Hvepsevågen gør. Som kendetegn er det dog usikkert og ikke altid brugbart.

Det bør erindres, at der findes eksemplarer af Musvåge, som kan være endog overordentlig vanskelige at skelne fra unge

mørkebrune Hvepsevåger. Med nogen øvelse kan man som regel genkende Musvågen gennem dens aktive stivvingede flugt, dens

brede hoved og lidt afvigende glideflugtsbillede.

ØSTLIG MUSVÅGE (*Buteo buteo intermedius*)

Udbredelse, træk og overvintring:

Denne race er udbredt i Nordsverige, Finland, det vestlige Rusland og vestlige Ukraine, østlige Rumænien og Bulgarien. Den er trækfugl. Nogle forfattere angiver den som fortrinsvis overvintrende i Middelhavsområdet, mens andre angiver racen som mere udpræget trækfugl, der overvintrer i tropisk Afrika. Trækkoncentrationer, antagelig af denne race, som ses ved Bosporus, flyver utvivlsomt til Afrika.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

»*B. zimmermannae*« står midt imellem *B. b. buteo* og *B. b. vulpinus*, dog nærmere den sidstnævnte. Fra *B. b. buteo* adskiller den sig ved en i almenhed mere rustbrunlig farvetegning, såvel på undersiden som på oversidens fjerrande, men især på styrefjerene og de rustfarvede, ikke brune tværbånd på underhaledekfjerene. Fra *B. b. vulpinus* adskiller den sig derimod ved mindre rustfarve eller rustbrunt; især forekommer ikke eksemplarer med så stærkt rødbrun underside, så brede og klare rustfarvede fjerrande på oversiden eller med så røde haler, sådan som man kan finde dem i Kaukasus og Vestasien (i Nordrusland mindre). Eksemplarer i 1. ungfugledragt har på undersiden tilsyneladende kun længdetegning, dog må yderligere iagttagelser herover fremskaffes. I almenhed er *intermedius* noget mindre end *buteo* og stemmer derved overens med *vulpinus*, som dog undertiden også kan nå store mål. Man kunne også have betegnet den nordrussiske form som *B. b. vulpinus* > *buteo* uden at give den et særligt navn.

Vingemål: ♂ : 34,8–37,2 cm; ♀ : 35,4–39,5 cm.

Feltkendetegn:

Den Østlige Musvåge har en mere rødbrun farvetone end nominatracen, især på halen. Selv om denne race skulle været ret konstant i farvetegningen, viser også denne betydelige variationer af både mørke og lyse individer. Den vil ofte være umulig at identificere fra nominatracen, men eksemplarer af mere østlige populationer vil givetvis kunne kendes i naturen på deres rødbrune dækfjer og styrefjer, hvor halebåndene ofte er svage og lidet synlige i felten. Sådanne østlige rødbrune eksemplarer er næppe mulige at skelne fra den endnu østligere Steppevåge.

Den Østlige Musvåge er både hvad udbredelse og udseende angår en blanding mellem *buteo* og *vulpinus*, hvorfor henvises til sidstnævnte races kendetegn. Som konsekvens heraf er *intermedius* en anelse mindre og en anelse mere smalvinget og langhalet end *buteo*, noget som måske kun har teoretisk betydning, men som kan være en forklaring på, hvorfor Musvågen først for ganske få år siden blev opdaget som den talrigste trækkende rovfugl ved Bosporus; mange er sikkert i tidens løb blevet forvekslet med Hvepsevåger.

STEPPEVÅGE (*Buteo buteo vulpinus*)

Udbredelse:

Findes ynglende øst for *intermedius*, mod øst til Jenissej, vestlige Sajan og Kansk, og dens udbredelse ligger således næsten udelukkende inden for Sovjetunionens grænser. Udpræget trækfugl, der overvintrer fra Mellemøsten og Arabien til det nordøstlige og østlige Afrika, mod syd helt ned til det sydligste Afrika; sjældnere i Vestafrika.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

Endnu mere rustfarvet og rustbrun end *B. b. intermedius*, især er halen meget ofte helt kanel-

brun eller rustrød med et bredere subterminalt samt nogle smallere sorte tværbånd, der kun sjældent forsvinder næsten helt og i det mindste altid efterlader sig spor på de yderste styrefjer; en hale uden spor af tværbånd, som det f.eks. ikke er sjældent hos *B. rufinus rufinus* og *cirtensis*, har jeg aldrig set, men haler med kun ét bånd er ikke sjældne. Enkelte eksemplarer kan ikke adskilles fra *B. b. intermedius*. Fjerrandene på oversiden er ofte meget udstrakte og klart rustrøde. Undersiden er ikke sjældent ensfarvet rustrød eller mahognifarvet, snart med snart uden striber. »Melanistiske« eksemplarer – mørkt jordbrune til

sortbrune med hvide svingfjerbaser og lysere båndet hale – er ikke helt sjældne, i farvetegning minder de undertiden helt om *B. b. plumipes* og *rufinus*. På undersiden forekommer såvel længde- som tværtægning og også dråbeformede og hjerteformede pletter. Underhaledækfjerene er meget sjældent ensfarvede, men det forekommer dog med flødefarve og brunrød farve. Temmelig konstant er egentlig kun svingfjerstegningen: mørkebrun, spidserne af håndsvingfjer næsten sorte, basis af inderfanerne hvide, på armsvingfjerene undertiden rødlige. Om forandringen i fjerdragten med alderen kan jeg intet sige, men sikkert er det, at hverken de mørke eller de lyse eksemplarer udelukkende repræsenterer voksendragten; de af mig undersøgte sikre ungfugle viste på undersiden aldrig tværbånd som hos *B. b. intermedius*. Der er dog beskrevet eksemplarer med tværtægning som ungfugle; yderligere undersøgelser må godtgøre, om dette er rigtigt.

Iris hos ungfugle brun (gråbrun), senere brungul til ravgul med brune pletter. Størrelsen er som *intermedius* eller mindre, undertiden dog lige så stor som *B. b. buteo*. Vingemål: ♂: 34–38 cm; ♀: 35–39 cm, undtagelsesvis til 39,5, 40,2 eller 40,5 cm.

Flugtsilhuetten:

Steppevågen er en anelse mere slankvinget end Alm. Musvåge og syner som følge heraf en smule mere langhalet og lidt mindre kompakt end Alm. Musvåge. Forskellene er små, men skal nævnes, da Steppevågen herved nærmer sig lidt til Hvepsevågen.

Fjerdragten i felten:

Steppevågers fjerdragt er langt fra uden variationer, men disse variationer er ikke så store som hos Alm. Musvåge, og visse karakteristiske kendetegn findes på de fleste individer. En typisk Steppevåge har lyse svingfjer med mørke spidser, således at en sort vingspids-bagkant er tydelig i kontrast til de iøvrigt meget lyse svingfjer. Armsvingfjerene er som regel mere grå end de hvide håndsvingfjer. Sorte håndrodspletter ses også på næsten alle Steppevåger, ligeledes en lys kanelfarvet eller rødbrun hale, der har svage spor af bånd nær spidsen. Enkelte eksemplarer kan vise helt flødegul overhale, især ved basis. Hos

nogle Steppevåger bemærkes halebåndene ikke, når fuglen er et stykke borte, og den kan komme til at ligne en Ørnevåge.

Variationerne findes først og fremmest i småfjersdragten på krop og vinger, som kan være mørkt mahognifarvet, rødbrun eller endog flødefarvet. Underhaledækfjerene er for det meste mørkere end resten af kroppen. På brystet ses undertiden et mørkt felt, der er mindre markant end Vintermusvågens bugskjold og desuden sidder højere oppe.

Oversiden varierer mindre, svingfjer er mørkebrune, dækfjer har som regel kraftige rødlige rande, hvilket giver oversiden et som oftest tydeligt rødbrunt udseende. På visse eksemplarer ses et ret tydeligt lyst felt på håndsvingfjerene, dog ikke så iøjnefaldende som Ørnevågens tilsvarende felt. På oversiden ses halebåndene tydeligere end på undersiden.

Feltkendetegn:

Steppevågen kan forveksles med Ørnevåge og Vintermusvåge. Den første mulighed er den mest nærliggende, men Steppevågen adskiller sig ved sin ringere størrelse (især mindre vingefang), sin Musvåge-lignende vingeføring, sit ikke lyse hoved (se under Ørnevåge) og sin hale, der aldrig er helt uden bånd. De meget lyse eksemplarer med mørkt brystskjold kan overfladisk set ligne Vintermusvåger, men de mangler Vintermusvågens kraftige sorte halebånd. Enkelte lyse individer kan tænkes forvekslet med lyse Hvepsevåger, når man betænker, at Steppevågen har en smule smallere vinger og en smule længere hale end Alm. Musvåge. Endelig er visse lyse Musvåger næsten umulige at skelne fra lyse Steppevåger, men en sådan lys Musvåge viser sjældent *alle* Steppevågens karakteristika, dog vil enkelte Musvåger nok ikke kunne kendes fra Steppevåge. Man bør her huske, at det trods alt drejer sig om fugle tilhørende samme art.

VINTERMUSVÅGE (*Buteo lagopus*)*Racer og udbredelse:*

Nominatracen findes fra Den Skandinaviske Halvø, i Norge mod syd til 59°, i Sverige til 61° og i Finland til 65°, videre østpå gennem Rusland og det vestlige Sibirien til Jenissej, sydgrænsen som regel lidt syd for Polarcirklen. Øst for nominatracen findes racen *menzbieri*, der er større og lysere end *lagopus*, og øst for denne findes igen en lidt mørkere race, *kamtschatkensis*.

Træk og overvintring:

Vintermusvågen overvintrer i Mellemeuropa mod øst gennem Rusland og Asien til Stillehavet, i et område mellem ca. 45. og 55. breddegrad. Den er en sjælden gæst f.eks. i Middelhavsløndene, er dog nævnt fra Cypern, Mellemøsten og Iran, men spørgsmålet er, om ikke nogle af disse sydøstlige forekomster beror på forveksling med lyse Stepvåger.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

Juv.: Oversiden brun med lyst rustfarvede til hvidlige fjerrande, hoved og baghals flødefarvet til hvid med smallere eller bredere brune længdestriber; overgump ensfarvet brun; de korte overhaledeækfjer ensfarvet brune eller med flødefarvede til brune endebånd, de lange overhaledeækfjer hvide med brune tegninger, mest i form af længdepletter, sjældnere tværpletter. Styrefjer hvide, ca. den yderste trediedel brun (med mørkere tegning), indenfor næsten altid nogle uregelmæssige mørkebrune tværpletter; endekanten smudsighvid. Svingfjer mørkebrune, roden fra håndsvingfjerens indskæring er hvid.

Undersiden fra næb til forbryst flødefarvet med mørkebrun længdestribning, som på kroen er bredere, resten af undersiden med hvide fjerrødder og meget smalle flødehvide endekanter. Bukser og løbbefjedring flødefarvet til lys okkergul med mørke brune pletter og skaftestriber, men uden tværbånd. Underhaledeækfjer flødefarvede til hvidlige, ikke sjældent med brune længdestriber. Undervingedeækfjer hvidlige med mere eller mindre udtalte mørkebrune pletter, som i flugten danner en meget iøjnefaldende plet på undervingen.

Gamle fugle adskiller sig på følgende måde: De er mørkere tegnet, ofte mere grå og sorte, tegningen er skarpere, ryggen meget mørkere brun med lysere sømme, undertiden med hvidlige pletter og tværbånd i midten af fjerene; overhaledeækfjer med tydelig hvid tværtægning på mørkebrun grund. Undersiden er som regel mørkere og med mere eller mindre udtalte tværbånd, især på underkroppen og på bukserne. Halens endebånd er smallere, mørkere, næsten ren sort, og

inden for står 1-3 skarpt aftegnede sortbrune tværbånd. Den individuelle variation er temmelig stor, hvorved aldersforskellen undertiden bliver noget udvisket.

Vinge: ♂: 41,5-43,3 cm. ♀: 43,2-45,8 cm. Hale ca. 22-25,5 cm.

Flugtsilhuetten:

Vintermusvågen er lidt større end Musvågen, med et lidt større vingefang som følge af Vintermusvågens forholdsvis længere arm; følgelig syner Vintermusvågen noget mindre bredvinget. Vingefanget kan overlape lidt for de to arter. Vingeforkanten er lige, bagkanten i reglen kun ganske svagt buet, hånden en smule smallere end armen. Dette ses tydeligt i kredsflygten, som foregår på let hævede og fremadførte vinger. I glideflygtens snitprofil ses armen let hævet, men hånden i vandret plan. Derved fremkommer et karakteristisk knæk ved håndroden, tydeligst når fuglen ses bagfra. Sommetider træder knækket frem i kredsflygten.

Vintermusvågens relativt brede hoved og halsparti rager kun lidt frem foran vingeforkanten som hos de øvrige vågearter. Den fyldige hale er forholdsvis lang og svarer næsten til vingebredden. På nogle eksemplarer syner halen lidt længere. Den er som regel tydeligt afrundet, af og til kileformet.

De relativt lange vinger giver vingeslagene et elastisk og meget bevægeligt udseende, hvilket giver den spændstige flugt et svagt kærhøgeagtigt udseende. Den flyver med langsomme og gennemførte vingeslag. Under jagt muser den meget ofte.

Fjerdragten i felten:

Den her beskrevne fjerdragst refererer til nominatracen. Oversidens dækfjer på ryg og vinger er gråbrune. Hos nogle, måske især ungfugle, ses en svag uregelmæssig gråhvid linie hen over de store vingedeækfjers spidser, ligesom også de øvrige overvingedeækfjer kan være med lyse spidser.

Svingfjerene er sortbrune, ofte med en lys tegning på den basale del af håndsvingfjerene, der på den helt udbredte vinge syner som et lyst gråhvidt felt. Feltet varierer i farvestyrke, form og størrelse. På nogle fugle mangler dette felt ganske, men på flertallet af Vintermusvågerne, der er set, har feltet været tydeligt. Enkelte eksemplarer har feltet så kraftigt markeret, at det minder lidt om den unge Kongeørns tilsvarende tegning. Vingespidsen er sortagtig. Hovedets overside er lyst gråhvid med sorte striber.

Undersiden varierer noget: Strube og forbryst er kraftigt længdestribet i mørkebrunt, ofte så kraftigt, at dette parti syner mørkt sortbrunt. Det nederste af brystet er gråhvidt ved overgangen til det sortbrune, i udstrækning varierende, bugskjold. Ofte danner det hvidlige nedre bryst et karakteristisk buet halvmåneformet felt, der strækker sig fra brystside til brystside. De kraftigt udviklede bukser er hvidlige med tætte brune tværmarkeringer. Undervingen er lyst grålig til rent hvid med markante sorte håndrodspletter og sorte bånd langs bagkanten, sommetider kun langs armens bagkant. På nært hold bemærkes lyst brunlige pletter på undervingens dækfjer, hvorved disse ofte syner kendeligt mørkere end de hvidlige, næsten gennemskinnelige svingfjer.

Den hvide hale har et bredt sort bånd på den yderste trediedel. Grænsen mellem det sorte og det hvide er som regel skarp, men kan især på undersiden være mere udflydende.

Feltkendetegn:

Vintermusvågen vil oftest kunne forveksles med en Musvåge. Store eksemplarer kan måske forveksles med mindre ørne, hvilket sikkert skyldes Vintermusvågens relativt lange vinger. Kombinationen af et lille hoved- og halsparti, relativt slanke vinger, svagt buet vingebagkant og hævede vinger i snitprofil, adskiller den fra alle mellemstore ørnearter. Den kan godt minde om

en ung Kongeørn, som dog viser et stort og fremstrakt ørnehoved. For en øvet iagttaget opstår denne forvekslingsmulighed næppe.

Lyse eksemplarer af Musvåge og Hvepsevåge kan have hvide overhaledækfjer, basis af styrefjerene hvide, markante sorte håndrodspletter og hvid vingeunderside. De kan endog vise mørk bugplet i lighed med Vintermusvåge. Imidlertid viser de ikke markant tofarvet hale med skarp grænse mellem den yderste trediedels sorte bånd og den iøvrigt hvide hale. De har højst den basale del af halefjerene hvide, og oftest er det overhaledækfjerene og ikke styrefjerene, der er hvide. Undtagelsesvis findes individer, hvor de midterste styrefjer er hvide i hele deres længde, mens de øvrige er mørkebrune. Endelig viser lyse Musvåger og Hvepsevåger meget lyse, næsten hvide eller flødefarvede, skulder- og overvingedækfjer, hvad Vintermusvågen ikke har.

Omkring 70 % af et par hundrede undersøgte Vintermusvåger viste gråhvidt felt på basis af håndsvingfjerenes overside, mens kun to ud af 4-500 Musvåger af racerne *buteo* og *intermedius* havde et svagt lysegråt felt på dette sted. Denne karakter kan være til hjælp ved bestemmelsen i tilfælde, hvor en våge viser et sådant felt.

Silhuetten er af uvurderlig hjælp ved bestemmelsen. Forskellen kommer bedst til udtryk i den aktive flugt. Vintermusvågens vinger er meget bevægelige, hvorimod Musvågens vingeslag er mindre gennemførte og mere stive. Vintermusvågens flugt minder til en vis grad om en kærhøgs. I snitprofil er der en vigtig forskel mellem Musvåge og Vintermusvåge. Mens Musvågen glider på plane eller let hævede vinger (Hvepsevågen på let nedadbøjede eller plane), holder Vintermusvågen armen let hævet og hånden vandret.

Nogle eksemplarer af Steppevåge er påfaldende lyse, næsten som Vintermusvåge. De har ofte sorte håndrodspletter og til

tider mørkt bryst- eller bugskjold, sort bånd langs vingebagkanten og hvidlig vingunderside. Vintermusvågen kendes fra sådanne eksemplarer af Steppevågen på sit tydeligere sorte halebånd, sine længere og i snitprofil vinklede vinger, sin flugt og størrelse. Vintermusvågens lyse vingeplet på håndens overside kan her ikke bruges

som kendetegn, da nogle, men ikke alle, Steppevåger viser et sådant felt.

Vintermusvågen er omtrent på størrelse med en Ørnevåge og vil sikkert være vanskelig at skelne fra denne på flugtsilhuetten alene. Vintermusvågens markante sorte halebånd og i reglen mere markante bugskjold adskiller den fra Ørnevågen.

ØRNEVÅGE (*Buteo rufinus*)

Racer og udbredelse:

Nominatracen findes i de sydpalæarktiske steppe- og halvøkenområder. I Europa yngler den kun i Grækenland; længere østpå findes den i Lilleasien, de Palæstinensiske Lande, nordlige Iraq, Iran, Afghanistan og Baluchistan. Øst for Det Kaspiske Hav rækker udbredelsen helt op til 52° 30'. videre østpå når Ørnevågen til Mongoliet.

I Nordafrika findes den lidt mindre rarce *circensis*, der er standfugl.

Træk og overvintring:

VAURIE angiver nominatracen som trækfugl, der overvintrer i det nordøstlige Afrika, Arabien og det sydlige Iraq og Iran. VOOS nævner den som stand- og strejffugl. Muligvis har begge forfattere ret, men det er ikke sandsynligt, at større trækkoncentrationer kan ses nogen steder. Iøvrigt kan man i denne forbindelse henvise til nærværende artikels påpegning af forvekslingsmulighed med f.eks. Steppevåge, der er en udpræget trækfugl.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

Oversiden af *B. b. rufinus* er som regel mørkebrun med brede rustfarvede fjerkanter, som på nakken og hovedet oftest er lysere, og i nakken træder den lyse fjerbasis frem; hovedet er undertiden næsten hvidligt, kun altid mørkere på panden; de rustfarvede fjerkanter bliver med tiden meget afblegede. Gumpen mørkere brun, overhaledekfjer for det meste rustrøde med noget brunligere tværtægning. Svingfjer mørkebrune, spidserne næsten sorte, basisdelen indtil indskæringen af inderfanen er hvid, undertiden med nogle sortagtige pletter. Styrefjerene er meget forskelligartet farvet: Lyst rødligt kanelfarvet, det midterste par samt inderfanen af alle de andre fjer er stort set hvide. Andre er ligeså, men med spor af mørkebrune tværbånd nær spidsen. Atter andre er ligeså, men med gennemgående brune tværbånd. Andre har uregelmæssige eller regelmæssige mørkebrune tværbånd, endebåndet for det meste bredere, yderste spids rustrødlig. Styrefjerenes skafte er altid hvide.

Strube og forbryst flødefarvet til hvid, siderne

og midten af hovedregionen som regel med brede brune længedestriber, underkrop ligeså eller stort set brun, bugen igen lysere, underhaledekfjer ensfarvet flødefarvede, fjerene på benene brune eller rustrøde med rustfarvede eller lyst rustgule fjerkanter og tværtægninger. Undervingedækfjer er flødefarvede med brune længedestriber, og de nær vingebøjningen er mørkebrune.

Foruden denne hyppigt forekommende farvetegning findes der visse, hos hvem undersiden er næsten helt rustbrun eller rustrød, og ikke sjældent er bryst og underkrop forsynet med lysere og mørkere tværbånd. De rustfarvede fjerkanter på oversiden tiltager undertiden i bredde, så at oversiden ser næsten rustrød ud. Ikke så sjældent forekommer en støvet chokoladefarvet til mørkt chokoladefarvet varietet, for det meste med tværbåndet hale og med basis af svingfjerens inderfane hvid med mørkegrå marmorering. Mellem denne melanistiske ekstremform og de rødbrune eksemplarer – ligesom overhovedet mellem de forskellige farvetegninger – forekommer alle mulige overgangsformer.

Den mørkeste form finder man ikke kun i Himalaya, det nordlige Punjab og Sind, men også – omend mere sjældent – ved Issik Kul og ved Syr Darja og Tschimkent i Turkestan, ved Vladikavkas på nordranden af Kaukasus, i det sydlige Ruslands lavland, ved Kugalinsk, ved den Blå Nil og i Ethiopien; i alle disse områder forekommer andre farvetegninger hyppigere, dog er den mørke form hyppigere i Himalaya end i andre områder. Sammen med Gurney sen. og andre mente vi, at den ensfarvede hale (uden tværbånd) var et sikkert alderstegn, dette er dog endnu ikke bevist. I ingen tilfælde er de melanistiske eksemplarer sikre repræsentanter for voksendragten.

Unge fugle ligner de gamle, men synes aldrig at have tværtægninger på undersiden, og på de hidtil undersøgte eksemplarer er halen altid tværbåndet.

Iris brun til brungul, vokshud og fødder gule, næb sortagtigt hornbrunt. Vinge ♂: 40,4–44,5 cm; ♀: 44–49 cm. Hale ca. 23–27 cm. Løb 8–9,5 cm.

Flugtsilhuetten:

Ørnevågen er på størrelse med en Vintermusvåge, vingefanget sommetider dog lidt større. Det er en relativt langvinget vågeart, specielt mere langarmet end f.eks. Musvåge. De lange og forholdsvis smalle vinger viser næsten parallelle vingekanter, kun med den yderste del af hånden lidt smallere end resten af vingen. I kredsflygt hæves vingerne noget over vandret plan og føres let fremad. I faldende glideflygt vinkles vingerne en del, og den inderste del af vingen holdes let hævet, mens den yderste del holdes vandret, hvorved fremkommer et knæk, der minder om Vintermusvågens. I langsom glideflygt, og her tænkes specielt på den form for glideflygt, Ørnevågen udfører imellem dens cirklen i buer, vinkles vingerne næsten ikke, men holdes nærmest vinkelret ud fra kroppen med næsten lige vingebagkant og svagt vinklet vingeforkant, kun med vingespidsen pegende en smule bagud. Under denne form for glideflygt holdes vingerne oftest plane, sjældnere svagt hævede.

Hovedet er som et typisk Buteo-hoved, relativt kort, rundt og bredt. Den fyldige hale er forholdsvis lang og svarer til vinges bredde; den er ofte let rundet i spidsen, men er lige så ofte svagt tilspidset eller lige afskåret.

Den aktive flygt viser bevægelige, elastiske og ret gennemførte vingeslag, og Ørnevågen minder her, som på andre områder, om en Vintermusvåge. Under jagt muser den næsten lige så ofte, som det er iagttaget hos Vintermusvåge på vinterkvarter.

Fjerdragten i felten:

Ørnevågen varierer som de øvrige våger en del i fjerdragstens udseende. Det synes dog, som om der er flere karakterer, der er konstante fra individ til individ, end hos Musvåge og Hvepsevåge. En typisk Ørnevåge kan f.eks. have følgende udseende: Hele hovedet (isse, nakke, strube og hals) og brystet lyst flødefarvet hvidligt,

mens hele bugen og undergumpen er mørkt brunsorte med skarp overgang til det hvidlige bryst. Undervingedækfjerene viser rødbrun til brungul farve, hånddækfjerene sorte. Armsvingfjerens underside er enten lyst gråligvid eller hvid med svage mørke tværbånd, der til tider mangler. Håndsvingfjerens underside er altid hvid; i tilfælde med gråhvide armsvingfjer er der en skarp kontrast mellem de to fjergrupper. Vingespidsen og vingebagkanten er i reglen markant sort, især vingespidsen (de forreste håndsvingfjer). Det hvide felt på håndsvingfjerene er som regel gennemskinneligt. Overvingens brungule dækfjer står oftest i skarp kontrast til de brunsorte svingfjer. På nært hold bemærker man, at dækfjerene har spredte mørke pletter (den enkelte fjer er mørkebrun med brede brungule kanter og spidser). På håndsvingfjerene ses et gråhvidt felt, placeret mellem vingespidsen og hånddækfjerene ud mod vingeforkanten. Forryggen har samme farve som overvingens dækfjer, mens bagryggen er mørkebrun til sortbrun. Den mørke bagryg og overgump står i skarp kontrast til den i reglen meget lyse overhale, specielt på udfarvede fugle, hvor halen er uden tværbånd. Oftest er overhalen hvid eller hvidlig ved basis, mens den glider over i en lyst gulerodsfarvet spids. Sommetider ses også en mere ensfarvet lyst rødbrun overhale, kun svagt lysere mod overgumpen. Underhalen er for det meste lys flødehvid og gennemskinnelig.

Når undtages halen, kan denne feltbeskrivelse sandsynligvis lige så godt passe på en ungfugl som på en yngledygtig. Ungfuglen har talrige, tydelige mørke bånd på halen. Hvornår de fældes bort vides ikke med sikkerhed.

Hos Ørnevågen forekommer de store variationer først og fremmest på undersidens dækfjer på krop og vinger. Foruden den ovenfor beskrevne type underside, som forff. har iagttaget flest af, ses fugle med mindre kontrastrig farve på kroppen. I stedet for et markant mørkt bugskjold i

kontrast til den øvrige lyse underside ses fugle med mørk rødbrun underside, noget mørkere mod nedre bug og med glidende overgang til det lyst hvidlige hoved. Undtagelsesvis er iagttaget fugle, hvor næsten hele undersiden var ensfarvet lyst rødbrun, kun svagt lysere og mørkere på strube henholdsvis nedre bug. Der er også iagttaget eksemplarer, som ligner Vintermusvåge temmelig meget, idet undersiden af hele vingen og kroppen var lyst flødehvid, kun med et lille mørkt parti på nedre bug, der var skarpt markeret mod den øvrige underside; de eneste sorte tegninger på undersiden af vingerne var håndrodspletterne, vingespidsen og vingebagkanten. Undervingedækfjerne varierer således meget i farve, lige fra den før omtalte flødehvide til mørkt rødbrun, med alle tænkelige ensfarvede variationer imellem. Udbredelsen af det mørke bugparti varierer også noget; nogle eksemplarer viser kun meget lidt mørkt på bug og undergump, sommetider kun på det nederste af bugens sider. Det sorte bånd langs vingebagkanten kan næsten forsvinde (ved slid?), eller båndet kan være brudt som følge af manglende fjer. Den sorte vingespids ses altid i skarp kontrast til de hvide gennemskinnelige håndsvingfjer.

Når Ørnevågen kredser et stykke borte i stærkt sollys, bemærker man ikke de karakteristiske hvide undervingefelter. Under sådanne betingelser synes alle svingfjerne hvidlige. Ses samme fugl under bedre betingelser, i medlys og helst på mørk baggrund, bemærker man straks, at håndsvingfjerne danner et skinnende hvidt felt, tydeligt afgrænset mod den sorte vingespids og ligeledes mod de i reglen gråhvide armsvingfjer. Forff. har kun iagttaget få Ørnevåger, hvor samtlige svingfjer tilsyneladende var renhvide, i sådanne tilfælde sås altid ganske svage tværbånd på armsvingfjerne (under gode observationsbetingelser). Sommetider er også de inderste håndsvingfjer lyst gråhvide med svage tværbånd, hvorved det hvide vingefelt

reduceres i størrelse, men ikke i tydelighed.

Oversidens dækfjer på vinger og forryg varierer fra lyst rødbrun til brungul, formentlig afhængigt af slid. I nogle tilfælde er set eksemplarer med ret lys, gulbrun overvinge og en meget stor kontrast mod svingfjerne. Det lyse felt på håndsvingfjerne varierer i form, størrelse og farve (altså tydelighed), men er som regel gråhvidt og ofte udbredt på de fleste håndsvingfjer, sommetider ned mod vingebagkanten; undtagelsesvis er det ret svagt.

Den melanistiske form har vi ikke set i felten, men at dømme efter skindlagte eksemplarer er det hvide felt på håndsvingfjerenes underside en ret konstant karakter, ligesom også armsvingfjerne er ret lyse, nærmest gråhvide med svage mørke tværbånd. Halen på de melanistiske eksemplarer har været gråhvid med talrige tydelige sortbrune tværbånd. Mens sving- og styrefjer ligner den lyse Ørnevåges, afviger den melanistiske form ved den mørke dækfjersfarve på krop og vinger, både på oversiden og undersiden. De undersøgte skindlagte eksemplarer havde alle ensfarvede brunsorte dækfjer på undervinge, krop, hoved, ryg, overgump og overvinge, helt uden lyse tegninger.

Foruden at fremhæve undervingens hvide felt bør man også notere den kontrast, der findes mellem de sortagtige overgumpfjer og de hvidlige styrefjer, en kontrast der må forventes at kunne ses i felten, selvom halen skulle have mørke bånd.

Feltkendetegn:

Ørnevågen kan let forveksles med Steppevåge og Vintermusvåge, mens den er let at skelne fra Alm. Musvåge og Hvepsevåge. Under dårlige observationsforhold kan den måske tænkes forvekslet med en ung Høgeørn, men Ørnevågens meget lyse gennemskinnelige hale, vintermusvågelignende vingestilling og helt igennem vågelignende silhuet med svagt buet vingebagkant og bredt hoved, skulle gøre denne forvekslingsmu-

lighed lille. For øvede ornithologer kan forveksling kun tænkes med typiske eksemplarer af Steppevåge samt Vintermusvåge.

Ørnevågen ligner ofte en Steppevåge så meget i fjerdragten, at det er nødvendigt at bestemme den på flugtsilhuetten. Ørnevågen er kendeligt større end Steppevågen, og den har navnlig noget længere vinger. Har man andre våger i nærheden, vil det let kunne afgøres, hvilken art man har for sig. Ørnevågen kan endvidere kendes på sin vintermusvågelignende vingestilling i glideflugt og sine langsomme vingeslag, især hvis godt sammenligningsgrundlag haves. Endelig har Ørnevågen mere elastiske og gennemførte vingeslag end Steppevågen.

Både Ørnevågen og den typiske Steppevåge viser samtlige svingfjer hvide (håndsvingfjer) eller gråhvide (armsvingfjer), sorte håndrodspletter, vingspids og vingebagkant. Begge varierer meget i dækfjerens farve på krop og undervinge, fra rødbrun til flødehvid, ligesom de kan ses med hvidlig eller kanelfarvet hale. De fleste Ørnevåger, vi har set, har vist markant brunsort nedre bug og gump i skarp kontrast til den øvrige flødehvide underside. Adskillige af vore Steppevåger har haft et mørkt parti på midten af brystet, både hos rødbrune og hvidlige eksemplarer. Generelt er Ørnevågen altså mørkest på nedre bug og gump, mens Steppevågen er mørkest på midten af brystet. Dette kendetegn kan dog godt udviskes noget, eftersom nogle Ørnevåger viser ensfarvet rødbrun underside, kun svagt mørkere mod bugens sider og lidt lysere mod hals og strube. Samtidig kan rødbrune Steppevåger godt have lidt lysere hoved og en smule mørkere undergump, men vi har aldrig set Steppevåger med markant brunsort nedre bug, bugsider og gump i skarp kontrast til den iøvrigt flødefarvede underside, så denne kombination må være et godt kendetegn på denne type Ørnevåge.

Oversiden af vingen viser en stærk kontrast hos Ørnevågen, mens Steppevågen

ikke viser nogen stor kontrast mellem svingfjer og dækfjer. Ørnevågens i reglen tydeligt gråhvide vingefelt på håndsvingfjerens overside er ikke et tilstrækkeligt kendetegn, da nogle (men ikke alle) Steppevåger har et stort og markant vingefelt.

Sammenfattende kan siges, at Ørnevågen skelnes fra Steppevågen på sit noget større vingefang, sine langsommere vingeslag, sin snitprofil i glideflugt og sine mere bevægelige og gennemførte vingeslag. Gennem fjerdragten kendes den bedst på sin mørke bug i kontrast til den iøvrigt lyse underside, hvor kontrasten kan være meget karakteristisk, samt dens større kontrast på vingens overside mellem sving- og dækfjer.

Ørnevågen minder på mange måder forbløffende meget om en Vintermusvåge. De to arter er nogenlunde lige store; gennemsnitlig har Ørnevågen størst vingefang, men de fleste mål overlapper og er nogenlunde ens. Flugtsilhuetten er ens hos de to arter, og de minder også om hinanden i den aktive flugt, ligesom de begge muser meget under jagt. Skulle der nævnes nogen forskel, måtte det være, at Ørnevågens vinger til tider forekommer en smule længere end Vintermusvågens, men egentlige skelnemærker mellem de to arter er det os ikke muligt at påpege i deres silhuet. I fjerdragten er der heldigvis afgørende forskelle, som er ret konstante. Udfarvede Ørnevåger viser den lyse hale uden tværbånd, og selv om unge Ørnevåger viser talrige tværbånd på halen, har de aldrig Vintermusvågens brede sorte bånd på spidsen af halen. Dette kendetegn er i det hele taget det bedste mellem de to arter. Oversiden er ret ens hos de to arter, måske er der en større kontrast mellem svingfjer og dækfjer hos Ørnevågen.

Undersiden er ofte kendeligt mørkere hos Ørnevåger med rødbrune undervingedækfjer, men da disse varierer meget og kan være helt flødehvide eller gråhvide, kan undervingen ganske ligne Vintermusvågens. Da undersiden af kroppen også

kan være forbavsende hvid, kun med nedre bug og gump mørkebrun, vil der i sådanne tilfælde ofte kun være halen at stole på. Mange Vintermusvåger vil være meget mørkt spættet på strube og forbryst, så at dette parti syner som et skjold på for-

brystet, kun adskilt fra det karakteristiske brunsorte bugskjold af et hvidligt U, gående fra brystside til brystside. Under gode observationsmuligheder vil disse tegninger altid røbe Vintermusvågens identitet.

HVEPSEVÅGE (*Pernis apivorus*)

Racer og udbredelse.

Findes ikke opdelt i racer. Den yngler i Syd- og Melleuropa, mod nord til det sydlige og mellemste Skandinavien og nordlige Rusland, mod øst til vestlige Sibirien, og mod syd til Kaukasus og muligvis nordlige Iran. I Japan findes en art, *P. philorhynchus*, som af nogle forfattere regnes for en race af Hvepsevågen, *P. a. orientalis*.

Træk og overvintring:

En udpræget trækfugl, der overvintrer i tropisk Afrika. De europæiske bestande trækker via Gibraltar og Bosporus. Om foråret foregår trækket ved Bosporus i begyndelsen af april, ved Gibraltar omkring en måned senere. Om efteråret ligger trækket også tidligst ved Bosporus.

Dragtbeskrivelse efter HARTERT:

♂♀ ad.: Overordentlig foranderlig i farvetegning, dog er oversiden altid brun, for det meste mørkebrun, ofte chokoladebrun, sjældnere af en lysere matbrun farve, skafterne sorte. Hovedet er som ryggen eller askegrå, i begge tilfælde har fjere kun hvid basis, eller også er hovedfjerene stort set hvide med dybtbrune dråbeformede længdepletter på spidserne. Svingfjerene mørkebrune med 2-3 ikke for tæt siddende sorte tværbånd samt sorte spidser; inderfanerne er ved roden hvide; svingfjerene er fra undersiden hovedsagelig hvide eller hvidlige. Styrefjer brune, for det meste med 3 næsten sorte tværbånd nær roden og et sort endebånd; mellem dette endebånd og det næste bånd er der en langt større afstand, overhovedet er afstandene ikke regelmæssige, dette fandt jeg kun undtagelsesvis hos ungfugle ikke tydeligt udpræget; som regel findes desuden smalle hvidligbrune bånd og en hvidligbrun spids.

Undersiden er enten helt mørkebrun; eller ligesådan, men med fremtrædende hvide fjerrødder; eller rødlig matbrun med mørkere skafter; eller hvid med sparsomme pletter, hvid med kun næsten hvid strube (måske den hyppigste form); eller hvid med sparsomme pletter, hvid med kun enkelte tværpletter på flanker og bukser og længdepletter på kroen. Disse variationer er uafhængige af køn og alder.

Juv.: Fjer på hoved og baghals såvel som vingedækfjer med flødefarvede spidser, ligeså svingfjerene. Undersiden hvid, flødefarvet eller lysebrun med mørkebrune skaftestriber eller længdepletter, men kan også være mørkebrun med mørkere skafter.

Iris hos ad. gul til orangegul. Næb hornsort. Vokshud mørkt blygrå, nederste hjørne samt basis af undernæbbet er gulligt. Fødder gule. Vingemål fra en stor serie 39,5-42,5 cm; hale 25,5-27,5 cm; næb fra vokshud 1,9-2,3 cm; løb 5,0-5,4 cm. De store mål er fra ♀♀, men kønnenes størrelsesforskel er ringe.

Hos juv. er iris brunliggrå eller gulliggrå, vokshud og roden af undernæbbet er gult.

Flugtsilhuetten:

Hvepsevågen er på størrelse med Musvågen med et vingefang på omkring 115-130 cm. Hvepsevågen kan dog forekomme at være mere langvinget end Musvågen, hvilket sikkert skyldes, at vingens bredde er moderat, forholdvis smallere end Musvågens; ofte er forskellen ubetydelig. I kredsflugten er vingeforkanten lige, vingebackanten som regel kun svagt S-buet, omend ungfugle til tider viser tydeligt smallere hånd, med tydelig overgang mellem hånd- og armsvingfjer. Generelt syner den gamle fugl gennemgående med næsten parallelle vingekanter. Hvepsevågen kredser på plane og let fremadførte vinger. I glideflugten holdes hånden for det meste let sænket under vandret plan; sommetider holdes hele vingen vandret til let hvælvet. Under denne form for flugt er vingeknoen skudt tydeligt frem på højde med hovedet, og den lange og fyldige hånd peger skråt bagud. Vingen er forholdvis spids, og armens bagkant holdes næsten vinkelret ud fra kroppen.

Det smalle hoved er strakt dueagtigt

frem foran vingeforkanten; hovedsiderne danner en næsten ret vinkel på vingeforkanten. Den relativt lange hale svarer til vingens bredde eller lidt mere. Hos nogle, antagelig ungfugle, er halen ofte en smule kortere. Selvom halehjørnerne er afrundede, forekommer halen ret lige afskåret, selv i halvt udbredt tilstand. Silhuetten varierer lidt, men variationsrammen er noget mindre end hos Musvågen.

Hvæpsevågen flyver med bløde, sætvis og gennemførte vingeslag. Vingens bygning i forhold til Musvågens (kortere arm, længere hånd) gør, at vingeslagene forekommer elastiske.

Fjerdragten i felten:

Hvæpsevågen har lige så store variationer i fjerdragten som Musvågen, omend de afvigende eksemplarer er mindre hyppige, i hvert fald i Skandinavien. Den typiske Hvæpsevåge, med dennes variationer, har følgende udseende: Hele oversiden er mørk grålig, ret ensfarvet og med en brun tone (fra det blågrå hoved til halen). Svingfjerene er brunsorte med sorte spidser, som danner et sort bånd langs vingebagkanten, samt sort vingspids. Håndsvingfjerene er en smule lysere end armsvingfjerene, hvilket gør den sortagtige vingspids samt båndet på håndens bagkant mere fremtrædende. Halen er mørk gråbrun med tre sorte tværbånd, et bredt på bagkanten og to smallere på halens indre halvdel. Undersiden af kroppen og undervingedækfjerene er hvidlige med en varierende mængde af mørkebrune tværbånd eller tværvatringer. Flertallet af denne type viser forholdsvis tydelige og tætte tværbånd på kroppen, undervingedækfjerene er ofte mere ensartet brunlige. Svingfjerene er gråhvide, ofte kun med et fåtal svage tværbånd og ofte slet ingen (når undtages det markante sorte bånd på vingebagkanten). Hånddækfjerene danner sædvanligvis en sortagtig plet af varierende størrelse. Underhalen er gråhvid med tre bånd, som er væsentlig tydeligere her end på overhalen.

De mørke individer har hele oversiden af ryg og vinger mørkebrun med lidt mørkere svingfjer. Undersiden af kroppen er som regel ensfarvet mørkebrun med en varierende mængde af lyse pletter på bryst eller bug. Undervingen er mørk, kun med håndsvingfjerene gråhvide. Såvel hos denne som hos den før beskrevne type er den yderste del af vingen gennemskinnelig, i reglen tydeligst hos de lyse fugle. Underhalen er gråhvid med de karakteristiske tværbånd.

Der ses individer i forskellige blandings typer mellem de to her beskrevne, ligesom der af og til ses meget lyst flødefarvede eksemplarer, sommetider med kun nogle få mørke pletter på den hvide underside, sommetider med talrige mørke længde- eller tværpletter. Sådanne eksemplarer viser ofte hvidligt hoved og vingeunderside med sorte håndrodspletter, vingspids og vingebagkant; skuldre og overvingedækfjer med uregelmæssige flødefarvede partier, sving- og styrefjer mørkebrune. Ofte ses også hvidlige overhaledækfjer. Der er intet bestemt skema for disse lyse individer, som kan antage højst forskelligartede udseender.

Ungfuglene mangler normaltypens gråblå tone på hovedet, er gennemgående mere brunlige på oversiden med et udflydende bånd på vingebagkanten. Eksemplarer med lyst hoved ses ofte blandt ungfugle. Halebåndene er smallere og ofte mere udflydende end hos de gamle fugle, og det kræver almindeligvis betydeligt bedre observationsbetingelser for at erkende disse bånd hos ungfugle end hos voksne.

Feltkendetegn:

Kan forveksles med Dværgørn, Vintermusvåge og især Musvåge. For adskillelse fra de to førstnævnte se disse. Trods Hvæpsevågens betydelige farvevariationer vil det ofte være muligt at kende den på dens i reglen kraftige tværvatringer på undersiden, der som oftest er mere regelmæssig og tydelig end hos langt de fleste Musvåger.

(forts. s. 40)

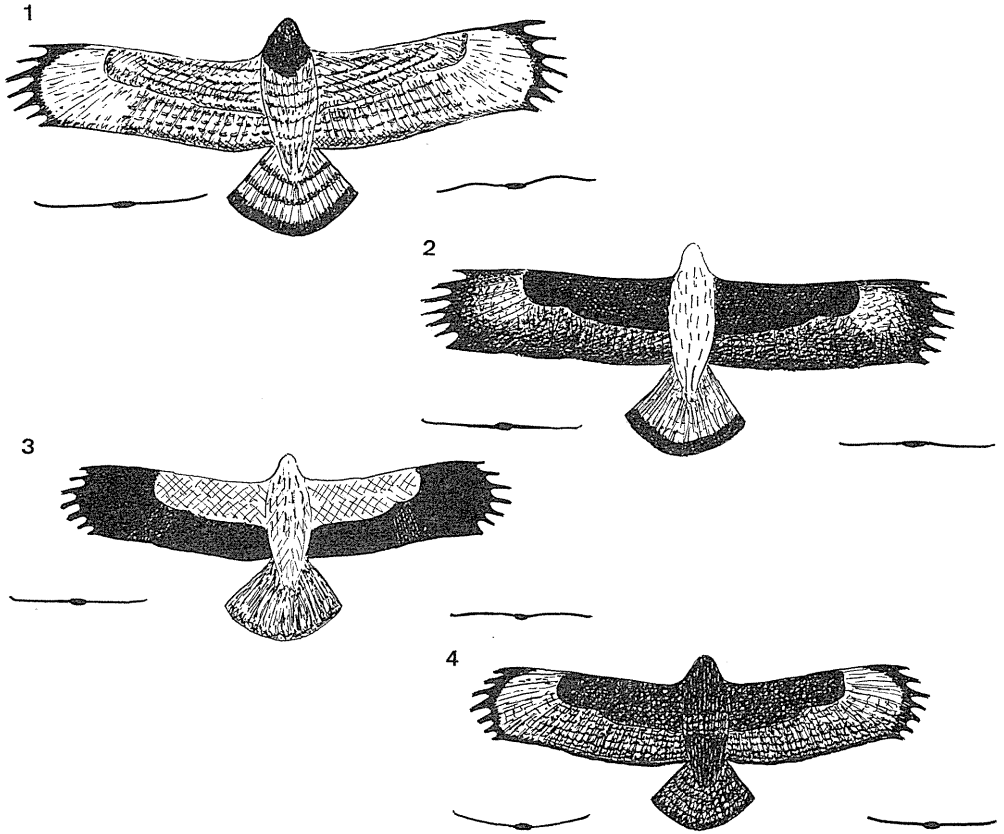

Fig. 1. Proportioner og vingestillinger.

Snitprofiler til venstre viser kredsflugt, til højre langsom glideflugt.

1. Slangeørn (*C. gallicus*): Langvinget. I kredsflugt holdes vingerne fremadpresset. Hånden lidt smallere end armen. Halelængden næsten som vingebredden eller $\frac{3}{4}$ heraf.
2. Høgeørn (*H. fasciatus*) (adult): Relativt kortvinget og langhalet. Vingerne har næsten parallelle for- og bagkanter og holdes vinkelret ud fra kroppen i kredsflugt. Halelængden svarer til vingebredden. Hovedet ret smalt og rager tydeligt frem.
3. Dværgørn (*H. pennatus*): En slankvinget og ret langhalet rovfugl. Halelængden svarer til vingebredden eller lidt mere. Vingerne svagt fremadført i kredsflugt; hånden lidt smallere end armen. Hovedet ret smalt og kort.
4. Musvåge (*B. buteo*): Relativt bredvinget og korthalet. Hånden smallere end armen; vingebagkanten buer tydeligt. Halen som regel $\frac{2}{3}$ af vingebredden. Hovedet kort.

Fig. 1. Proportions and wing positions.

Sectional profiles to the left show soaring, to the right slowly gliding birds.

1. *Circus gallicus*: Long-winged. When soaring the wings are pressed forward. Hand a little narrower than arm. Tail-length is $\frac{3}{4}$ of wing-breadth or a little more.
2. *Hieraaëtus fasciatus* (ad.): Rather short-winged and long-tailed. The wings have almost parallel front and back edges and are carried at right angles to body when soaring. Tail-length corresponds with wing-breadth. Head narrow and well protruded.
3. *Hieraaëtus pennatus*: Has slender wings and a long tail. Tail-length corresponds with wing-breadth or is a little longer. When soaring the wings are pressed slightly forward; the hand is a little narrower than the arm. Head short and rather narrow.
4. *Buteo buteo*: Relatively broad-winged and short-tailed. Hand narrower than arm; back edge of wing clearly curved. Tail $\frac{2}{3}$ of wing-breadth. Head short and broad.

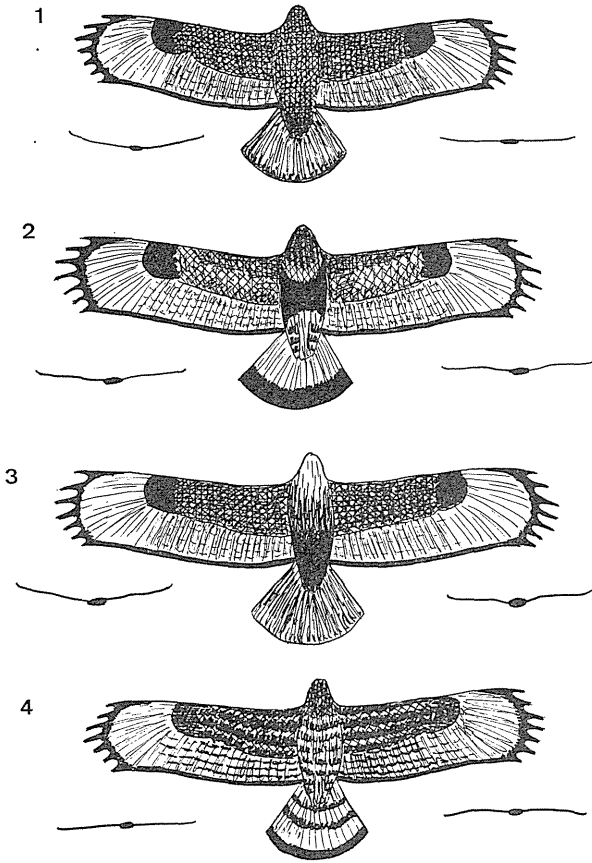

Fig. 2. Proportioner og vingestillinger.

Snitprofiler til venstre viser kredsflugt, til højre langsom glideflugt.

1. Steppevåge (*B. buteo vulpinus*): Som Musvåge, men viser gennemgående en anelse smallere vinger og længere hale.
2. Vintermusvåge (*B. lagopus*): Relativt lange og slanke vinger og forholdsvis længere hale end Musvåge. Halens længde svarer omtrent til vingebredden.
3. Ørnevåge (*B. rufinus*): Meget lig Vintermusvågen, men har ofte en smule større vingefang.
4. Hvepsevåge (*P. apivorus*): Musvågelignende silhuet, men sædvanligvis med slankere vinger og noget længere hale. Det smalle hoved har en mere vinkelret overgang til vingeforkanten end hos Musvåge. Halen har i reglen afrundede hjørner, men er mere lige afskåret end Musvågens. Armen kortere, men hånden længere end hos Musvåge.

Fig. 2. Proportions and wing positions.

Sectional profiles to the left show soaring, to the right slowly gliding birds.

1. *Buteo buteo vulpinus*: Like *Buteo buteo*, but has usually a trifle narrower wings and longer tail.
2. *Buteo lagopus*: Relative long and slender wings and proportionally longer tail than *B. buteo*. Tail-length almost corresponds with wing-breadth.
3. *Buteo rufinus*: Very much like *B. lagopus*, but has often a little larger wing span.
4. *Pernis apivorus*: Buzzard-like silhouette, but usually with more slender wings and somewhat longer tail. The narrow head is more right-angled to the front edge of the wings than in *B. buteo*. The tail is not so rounded and has less sharp corners than in *B. buteo*. The arm is shorter but the hand is longer than in *B. buteo*.

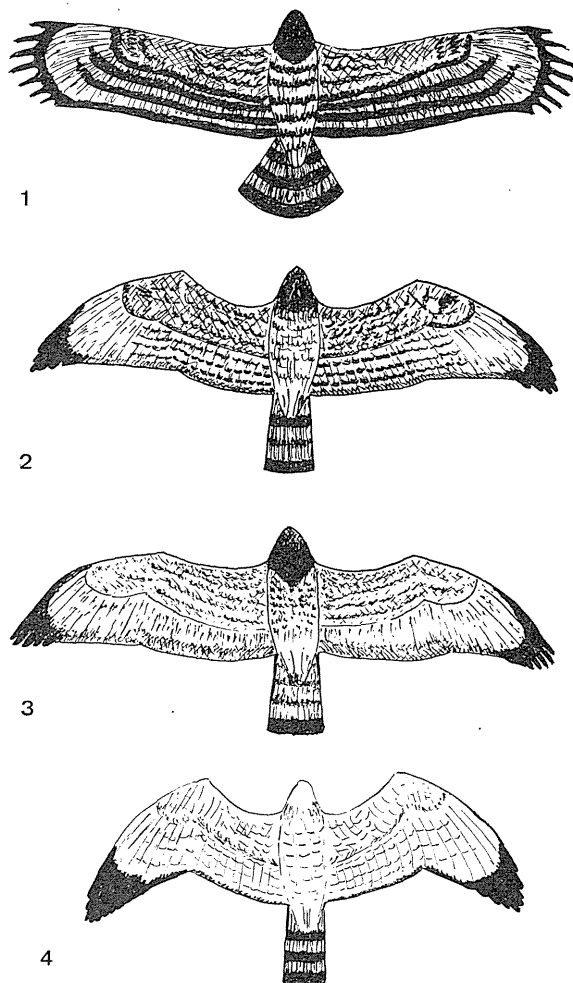

Fig. 3. Undersider af Slangeørn (*Circaëtus gallicus*)

1. Broget type med meget tydelige mørke bånd og pletter samt tydeligt mørkt skjold på hals og forbryst. Ret alm. type.

2-3. Blandingsformer med mere eller mindre tydelige bånd og pletter og som regel ret tydeligt skjold på forbrystet. De tre halebånd er ofte brede og tydelige, men undertiden er kun det yderste bredt. Den mørke vingebagkant kan være diffus og utydelig. De sortbrune vingespidser står altid skarpt. Begge typer alm.

4. Hvid type næsten uden bånd og pletter og med så godt som intet mørkt på hals og forbryst. Sorte vingespidser og halebånd. Ikke ret alm.

Fig 3. Undersides of Short-toed Eagle (*Circaëtus gallicus*)

1. Pied type with distinct dark lines and spots and a distinct dark shield on throat and upper breast. Fairly common.

2-3. Intermediate forms with more or less clear spots and lines and usually a distinct dark throat - upper breast. Dark tail bands are often distinct but the two inner bands may be faint and indistinct. Dark back edge of wing may be diffuse, but the blackish wing tip is always conspicuous. Both very common.

4. White type with almost no spots and lines on the coverts. Almost no dark pattern on upper breast, but black wing tips and tail bands visible. Not common.

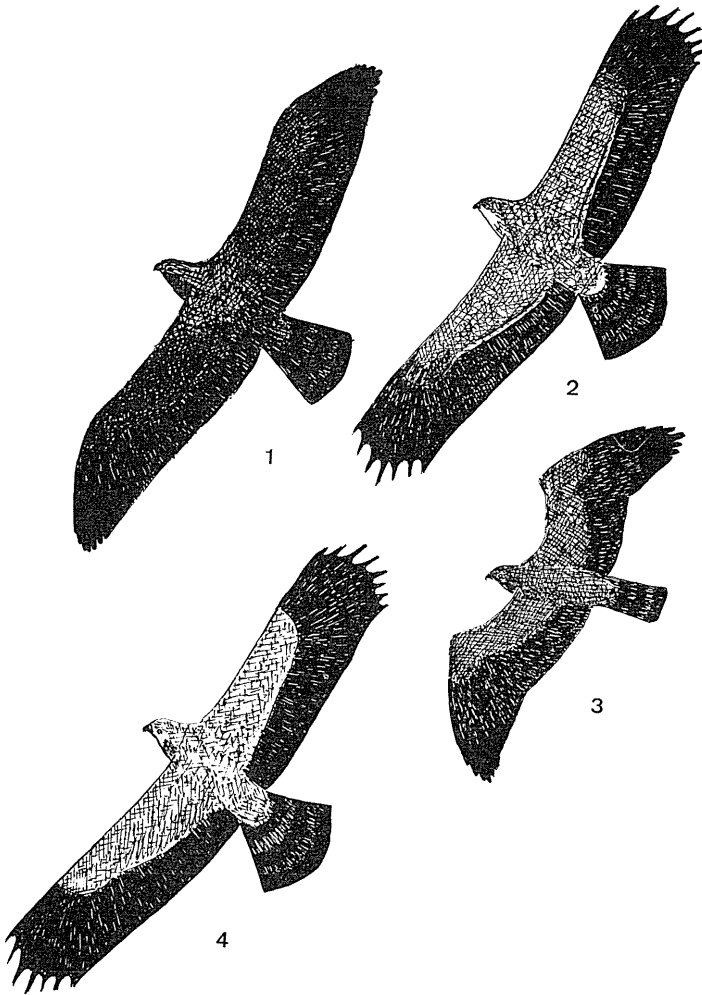
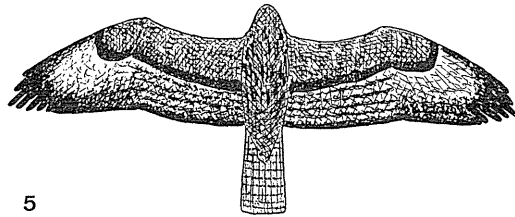
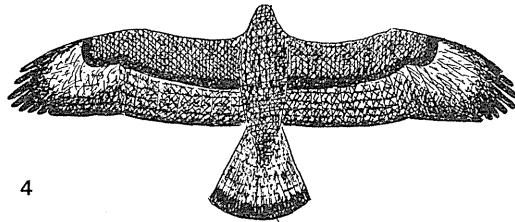
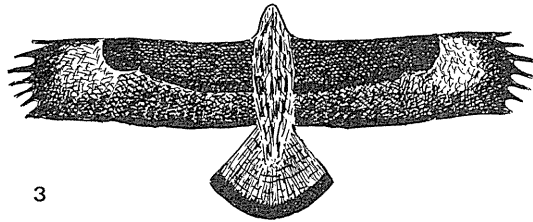
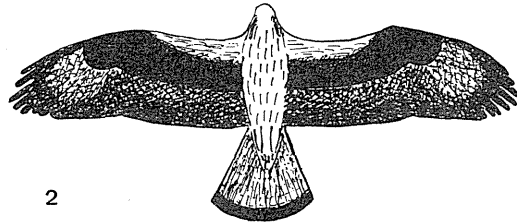
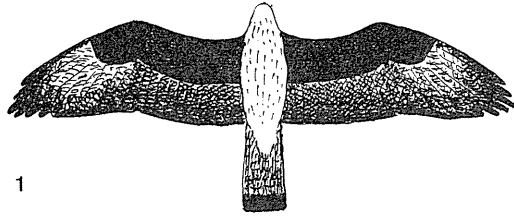

Fig. 4. Oversider af Slangeørn (*Circaëtus gallicus*)

Svingfjer er sortbrune og vingespidsen helt sort. Halebåndene er ikke så tydelige som på undersiden. Dækfjerene varierer fra 1: mørkegrå med svagt lysere skuldre og forryg (en ret ualmindelig type), til 2 og 3: lysere brun eller endog brungul med lyse rande på store vingedækfjer og overhaledekfjer (meget almindelige typer). Endnu lysere eksemplarer (4) er sjældnere.

Fig. 4. Uppersides of Short-toed Eagle (*Circaëtus gallicus*)

Flight feathers are blackish-brown and wing tips quite black. The tail bars are not so distinct on this side. The coverts vary from 1: dark grey with slightly lighter shoulders and upper back (a rather uncommon type), to 2 and 3: lighter brown or even yellow-brown with light edges of the large wing coverts and upper tail-coverts (very common types). Still lighter individuals (4) are uncommon.

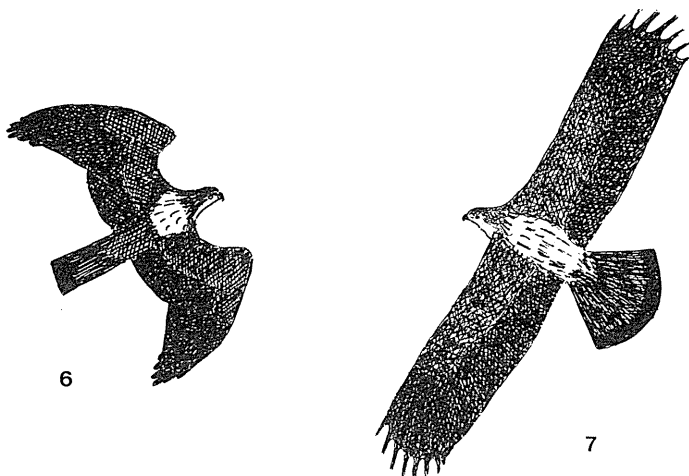

Fig. 5-6. Høgeørn (*Hieraaëtus fasciatus*)

1-2 viser den karakteristiske voksendragt. Nr. 1 synes at være den mest alm. Svingfjer mørkegrå, mørkest mod vingebagkanten. På den indre del af håndsvingfjer et lyst felt af varierende tydelighed. Den hvide kropsunderside (med de sorte længdestriber) kontrasterer mod den mørke undervinge. Underhalen gråhvid med markant sort endebånd.

3. Flerårig ungfugl (subadult). Kropsundersiden meget spættet, hvide fjer er ved at komme frem. Svingfjer og hale som ad. Undervingedækfjer mørkegrå, de store samt hånddækfjer dog sortagtige.

4. Lidt yngre (måske 2-4 årig) fugl. Krop og undervingedækfjer lysebrune, store undervingedækfjer og hånddækfjer sortagtige dannende et tydeligt bånd. Svingfjer lyst grålige med svage tværbånd, et bredere og mørkere langs bagkanten. Lyst felt på håndsvingfjerenes basis. Tydeligt sort halebånd.

5. Helt ung fugl (antagelig 1. dragt). Krop og undervinge lyst rødbrun med det sorte bånd henover vingen (båndet kan være noget brudt). Svingfjer lyst grålige med svage mørke tværbånd, bagkanten noget mørkere. Lyst felt på håndsvingfjerene. Halen har intet sort endebånd, men talrige svage tværbånd. Måske kan endebåndet godt forekomme i første dragt.

6-7. Oversider af gamle fugle, visende varierende mængde af hvidt. Nr. 6 synes at være den hyppigste. Sommetider kun nogle få hvide fjer på skuldrene. Vingeversiden ensfarvet mørkt gråbrun, lidt mørkere svingfjer. Halens endebånd utydeligt.

Fig. 5-6. Bonelli's Eagle (*Hieraaëtus fasciatus*)

1-2. Characteristic adult plumages, no. 1 seems to be the commonest. Flight feathers dark grey, darkest at back edge. A light patch at the base of the primaries. White body (with black streaks) and blackish underwing give a great contrasting effect. Tail grey-white with distinct black terminal band.

3. Subadult. Body very pied, white feathers are appearing. Flight feathers and tail like ad. Underwing-coverts dark grey, large coverts and primary-coverts blackish.

4. Immature (probably 2-4 years). Body and under wing-coverts light brown, large wing-coverts and primary-coverts blackish, forming a distinct band. Flight feathers light grey barred dark, a broad and dark band at the back edge. Light patch on the primaries. On the tail a distinct black terminal band.

5. Juvenile (probably 1. year). Body and under wing-coverts light red-brown with the black band on the middle (which may be indistinct). Flight feathers light grey barred dark, back edge somewhat darker. Light patch on the primaries. Tail has no black terminal band (which may occur?) but many faint and indistinct bands.

6-7. Uppersides of adults, showing the varying amount of white; no. 6 seems to be the commonest. Sometimes only a few white feathers on shoulders. Wings plain dark grey-brown, still darker flight feathers. Tail's terminal band indistinct.

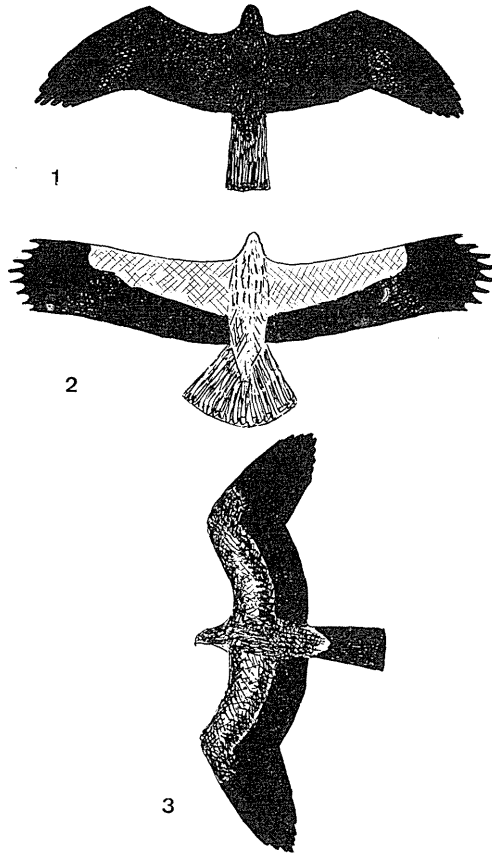

Fig. 7. Dværgørn (*Hieraaëtus pennatus*)

1. Underside af mørk fase. Mørke dækfjer på vinger og krop, varierende fra mørkt rødbrunt til brun-sort. Svingfjer sorte, ofte med de inderste håndsvingfjer lidt lysere. Halen lysegrå, sommetider med et svagt mørkt endebånd.
2. Underside af lys fase. Dækfjer på krop og vinger varierende fra rødgylden (juv.) til gullighvide. Fine sorte længdestriber på brystet. Svingfjer som hos den mørke fase. Halen lysegrå, sommetider med et svagt mørkt endebånd.
3. Overside af begge faser. Sorte svingfjer og gråbrune dækfjer med de centrale vingedækfjer og skuldrene lyst gulbrune. Halen sortagtig, overhaledækfjer hvide.

Fig. 7. Booted Eagle (*Hieraaëtus pennatus*)

1. Underside of dark phase. Dark coverts on wings and body, varying from dark red-brown to brown-black. Flight feathers black, often with inner primaries a little lighter. Tail light grey, sometimes with an indistinct dark terminal band.
2. Underside of light phase. Coverts on wings and body vary from red-golden (juv.) to yellow-white. Faint streaks on the breast. Flight feathers like those of the dark phase. Tail light grey, sometimes with an indistinct dark terminal band.
3. Upperside of both phases. Black flight feathers and grey-brown coverts with light yellow-brown central wing coverts and shoulders. Tail blackish, upper tail-coverts white.

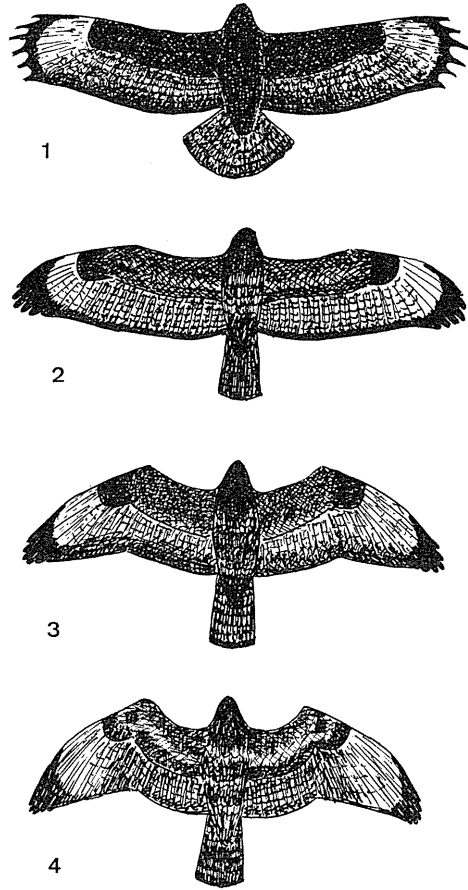

Fig. 8. Undersider af Alm. Musvåge (*Buteo b. buteo*)
Forskellige mørke varianter. Bemærk især forskellene i håndrodspletternes tydelighed, og vingebackanten, som kan være mere (2) eller mindre skarpt sort.

Fig. 8. Undersides of Common Buzzard (Buteo b. buteo)
Various dark and medium types. Note the differences in distinctness of primary-coverts, and back edge of wing, which may be more (2) or less sharply black.

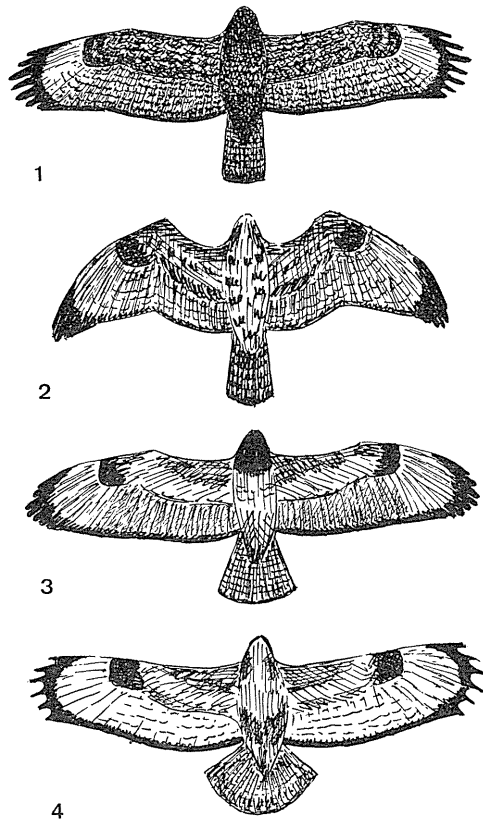

Fig. 9. Undersider af Alm. Musvåge (*Buteo b. buteo*)

En mellem- og tre lyse typer. Samme bemærkninger som til fig. 8. De lyse individer kan i visse tilfælde overfladisk set ligne Slangeørn (3) eller Vintermusvåge (4).

Fig. 9. Undersides of Common Buzzard (*Buteo b. buteo*)

One medium and three light specimens. Same remarks as in fig. 8. Light birds may in some cases superficially resemble Short-toed Eagle (3) or Rough-legged Buzzard (4).

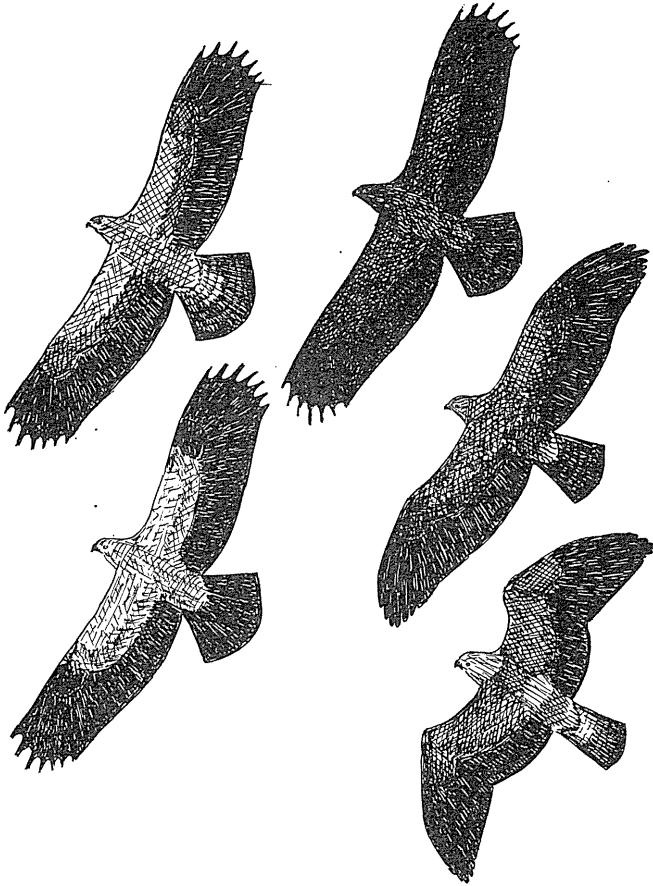

Fig. 10. Oversider af Alm. Musvåge (*Buteo b. buteo*)

Bemærk de som regel ensfarvede mørke svingfjer. Dækfjer på vinger, hoved, ryg og overgump kan derimod variere fra flødefarve til mørkt gråbrun.

Fig. 10. Uppersides of Common Buzzard (Buteo b. buteo)

Note the usually plain dark flight feathers. Coverts of wings, head, back and rump may on the other hand vary from cream-colour to dark grey-brown.

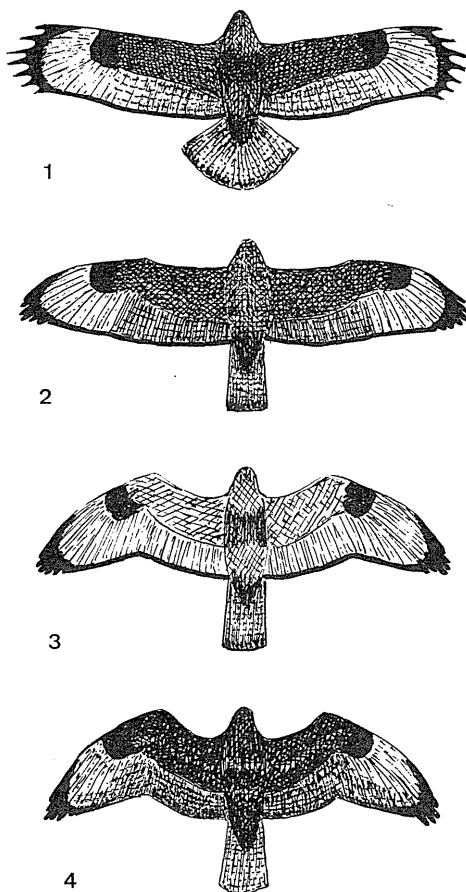

Fig. 11. Undersider af Steppevåge (*Buteo b. vulpinus*)

1–2 viser rødbrune dækfjer, tydeligt hvide håndsvingfjer (og til dels armsvingfjer), sorte håndrodspletter og vingebackant. Mørke underhaledekfjer og hos nogle et mørkt brystskjold, der som regel er diffust. Halen lyst rødbrun, for det meste med et utydeligt endebånd.

3. »Vintermusvåge«-type med næsten hvide dækfjer, diffust mørkt brystskjold og sorte håndrodspletter. Brystskjoldet kan mangle.

4. *intermedius*-type med ret *buteo*-agtige vinger (både dækfjer og svingfjer) og manglende sort vingebackant, men halen er meget lys (rødlig eller grålig), ofte med fine mørkere tværbånd.

Fig. 11. Undersides of Steppe Buzzard (*Buteo b. vulpinus*)

1–2 show red-brown coverts, distinct white primaries (and partly secondaries), black primary-coverts and back edge of wing. Dark under tail-coverts and in some specimens a dark breast-shield, usually rather diffuse. Tail light reddish, most often with an indistinct terminal band.

3. »lagopus«-type with almost white flight feathers, diffuse dark breast-shield and black primary-coverts. The breast-shield may be lacking.

4. *intermedius*-type with rather *buteo*-like wings (coverts as well as flight feathers) and missing black back edge of wing, but tail usually very light (reddish or greyish) often with faint dark bands.

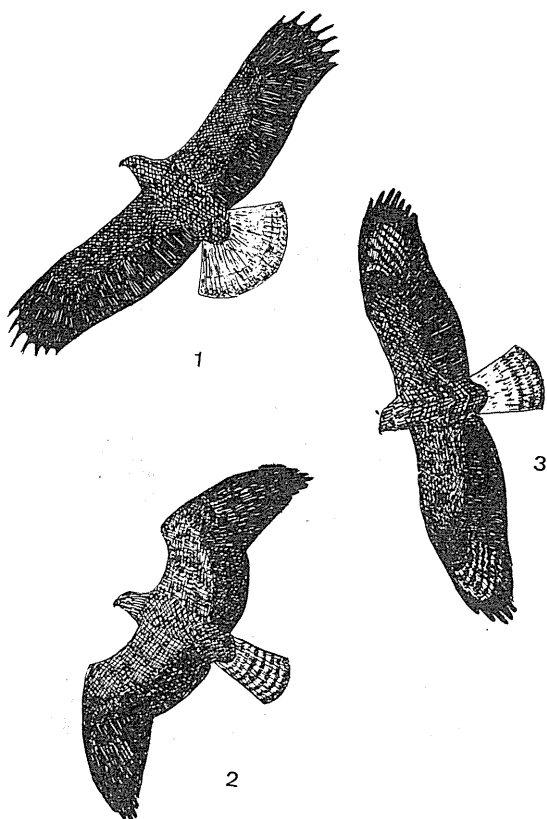
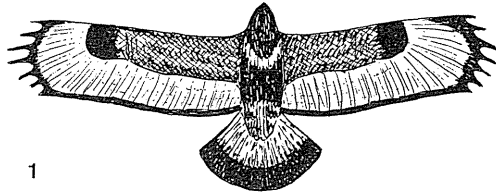

Fig. 12. Oversider af Steppevåge (*Buteo b. vulpinus*)

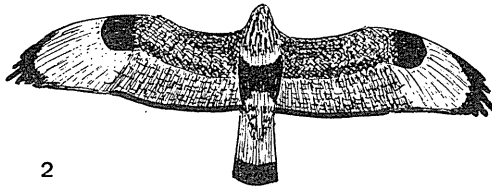
Man ser halebåndenes varierende tydelighed. Ofte er halens basis hvidlig med mere rødlig tone ud-
 efter. 3 viser et lyst felt på håndsvingfjerene, men det ses ikke på alle Steppevåger.

Fig. 12. Uppersides of Steppe Buzzard (*Buteo b. vulpinus*)

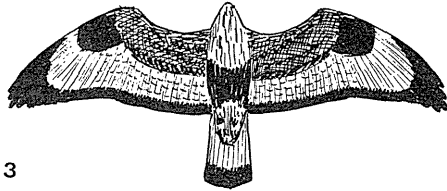
Note variations in tail bands. Base of tail is often whitish with a more reddish tinge towards the
 tip. 3 shows a light patch on the primaries, but it is not present in all Steppe Buzzards.

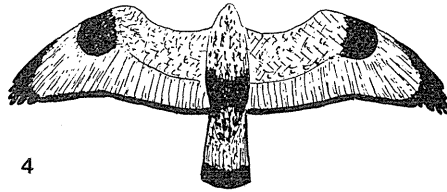
1

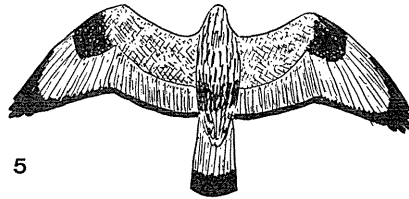
2

3

4

5

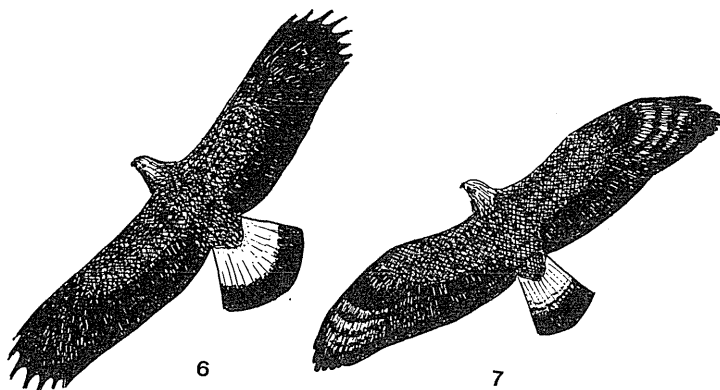

Fig. 13-14. Vintermusvåge (*Buteo lagopus*)

Kun halen og håndrodspletterne er konstante, den øvrige farvetegning varierer en del. Hos nogle fugle ses en meget bred sort vingebackkant (3), hos andre er den mere utydelig, især på hånden (2). Undertiden er kun håndsvingfjer hvidlige, mens armsvingfjer er grålige (2). 1 og 2 viser fugle med meget mørk strube og et hvidligt U mellem struben og det sortbrune bugskjold. 4 og 5 har næsten hvide vingedækfjer, og 5 mangler næsten bugskjold; disse to er antagelig ungfugle.

6 og 7 viser oversider. 7 har et lyst felt på håndsvingfjerene, men dette træk er ikke konstant. Variationerne er iøvrigt små på oversiden.

Fig. 13-14. Rough-legged Buzzard (*Buteo lagopus*)

Only tail and patches of carpal joint are rather constant, the remaining plumage pattern vary considerably. In some birds a broad black back edge of wing is seen (3), in others it is more indistinct, especially at the hand (2). Sometimes only the primaries are whitish, whereas secondaries are greyish (2). 1 and 2 show birds with very dark throat and a whitish U between throat and the blackish-brown breast-belly-shield. 4 and 5 have almost white wing coverts, and 5 almost lacks belly-shield; these two are probably young birds.

6 and 7 show uppersides. 7 has a light patch on primaries, but this feature is not constant. Other-wise variations are few on the upperside.

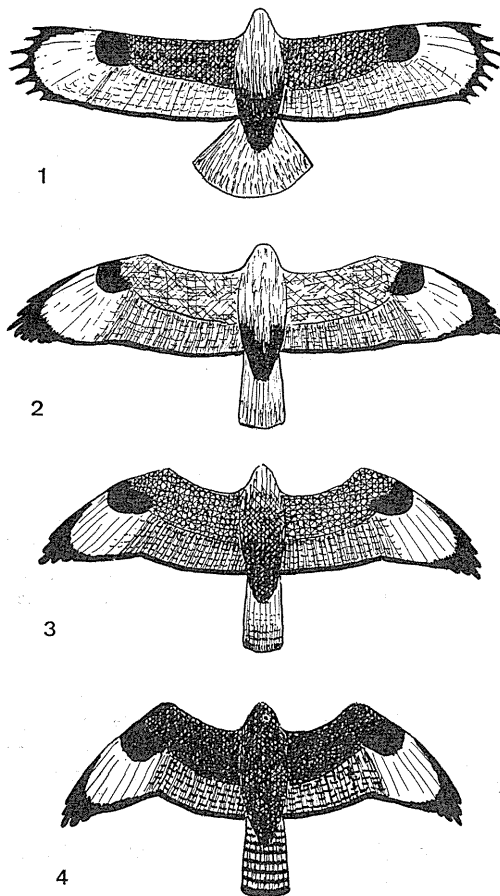

Fig. 15. Undersider af Ørnevåge (*Buteo rufinus*)

De tre øverste viser variationer af den normale Ørnevåge. Visse træk synes at være gennemgående: Hvidligt hoved og meget mørk bug og underhaledekfjer, sorte håndrodspletter og vingebagkant, meget lys og næsten altid ensfarvet hale. Vingedækfjer varierer fra rødbrun til flødehvid. Det meste af kroppen kan være hvid (2), men kan også være mere ensfarvet rødbrun (3). Ungfugle har halebånd (3), måske kan de også forekomme hos gamle. Armsvingfjer varierer fra hvidlige (1) til grålige (3).

4 viser melanistisk Ørnevåge. Alle dækfjer gråsorte, halen har tydelige bånd.

Fig. 15. Undersides of Long-legged Buzzard (*Buteo rufinus*)

Upper three show variations of normal rufinus. A few features appear to be constant: Whitish head and very dark vent and under tail-coverts, black primary-coverts and back edge of wing, very light and almost plain tail. Wing coverts vary from red-brown to creamy-white. Greater part of body may be whitish (2) or may be more plain red-brown (3).

Immatures have tail bands (3), which may possibly be found in adults too. Secondaries vary from whitish (1) to greyish (3).

4 shows melanistic rufinus. All coverts are blackish-grey, tail has distinct bands.

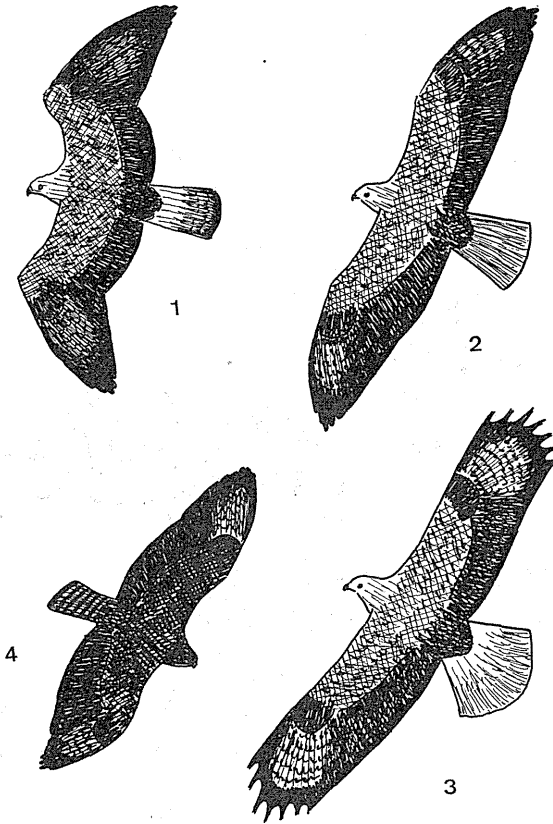

Fig. 16. Oversider af Ørnevåge (*Buteo rufinus*)

1, 2 og 3 normale fugle, 4 melanistisk. Ryg og vingedækfjer er fra gulbrune til lyst rødbrune. Hoved og hale meget lyse, halen undertiden med bånd (ungfugle). Bemærk den store kontrast mellem den sortbrune overgump og den lyse (ved basis næsten hvide) hale. På håndsvingfjerene findes altid et lyst felt af varierende tydelighed, også på den melanistiske form (4).

Fig. 16. Uppersides of Long-legged Buzzard (*Buteo rufinus*)

1, 2 and 3 normal birds, 4 melanistic form. Back and wing coverts vary from yellow-brown to light red-brown. Head and tail very light, the tail sometimes with bands (immatures). Note great contrast between blackish-brown rump and light (at base almost white) tail. On the primaries always a light patch, varying in distinctness, also in the melanistic form (4).

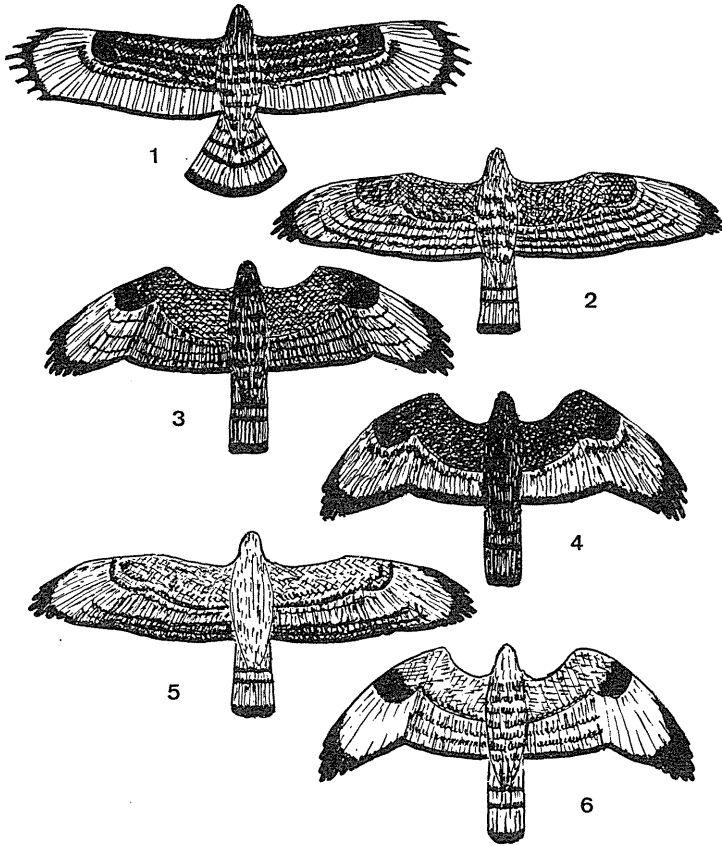

Fig. 17. Undersider af Hvepsevåge (*Pernis apivorus*)

Meget store variationer i fjerdragten, også andre end disse seks. De tre øverste er de hyppigste. Kroppen kan være tværstribet eller længdestribet. Kun hos visse eksemplarer ses sorte håndrodspletter. Bemærk halebåndene, som i nogle tilfælde kan være næsten usynlige (3, 4).

Fig. 17. Undersides of Honey Buzzard (*Pernis apivorus*)

Very great variations in plumage patterns, even others than these. The upper three are the most frequent. Body may be barred or streaked. Only some specimens show black patch on primary-coverts. Note tail bands, which in some cases are almost invisible (3,4).

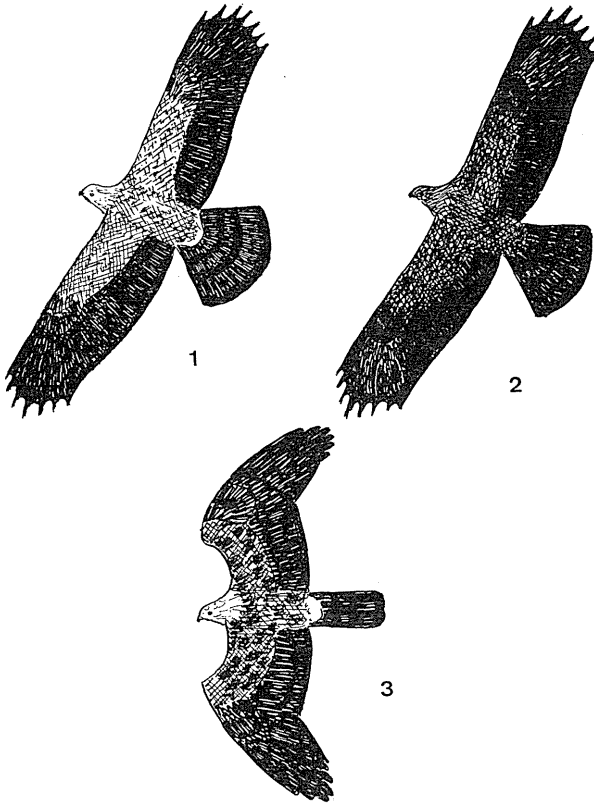

Fig. 18. Oversider af Hvepsevåge (*Pernis apivorus*)

Store variationer i dækfjerenes farve, men kun små variationer i sving- og styrefjer. 2 viser et utydeligt lysere felt på håndsvingfjerene. Halebåndene er svære at se på oversiden.

Fig. 18. Uppersides of Honey Buzzard (*Pernis apivorus*)

Great variations in the coverts, but small variations in flight and tail feathers. 2 has an indistinct light patch on the primaries. Tail bands are difficult to detect on the upperside.

Hvepsevågen har ofte også mere uplettet underside af svingfjerene samt et mere markeret sort bånd langs vingebagkanten. Oversiden byder ikke på klare forskelle hos de to arter; på typiske Hvepsevåger bemærkes dog, at det sorte bånd på vingebagkanten kan ses på oversiden, specielt på håndsvingfjerene; vingspidsen syner som regel også mere velmarkeret sort. Sådanne typiske eksemplarer vil utvivlsomt være identificeret på undersidens farvetegning og mønstre, allerede inden oversidens karakterer er synlige, hvorfor disse er af mindre betydning. Halens bånd kan være af afgørende betydning ved mørkebrune eksemplarer. Disse viser normalt ikke det oven for beskrevne farvemønster. Undervingens ydre del syner selv på mørke eksemplarer svagt gennemskinnelig, i reglen mere end det, nogle eksemplarer af Musvåge viser. Ungfugle må i højere grad end gamle skelnes på silhuetten alene, også fordi hålebåndene ofte er mindre markante og mere udflydende på ungfugle.

Flugtsilhuetten vil i de fleste tilfælde være det bedste kendetegn. Hvepsevågen er mere langhalet og forholdsvis mere slankvinget end Musvågen. Ofte er det smalle dueagtige hoved af stor feltornithologisk vigtighed ved bestemmelsen. Hvepsevågens bevægelige, elastiske og gennemførte vin-

geslag gør den tit let genkendelig over for den mere stivvingede Musvåge. Glideflugtsbilledet afviger fra Musvågens ved, at armen holdes mere vinkelret ud fra kroppen, den fremskudte vingekno er kraftigere, og den lange hånd, som rager tydeligt bagud, er fyldigere. I glideflugt er vingens snitprofil vinklet, hvilket vil sige, at hånden peger skråt nedad, mens armen holdes vandret eller svagt hævet. I kredsflygt holdes vingerne plane, mens Musvågen normalt kredser på let hævede vinger og glider på plane til let hvævede vinger. Forskellene er ofte uklare og varierer noget, især i kraftigt blæsevejr, hvor forskellen i vingestilling udviskes og er uegnet som skelnemærke.

Hvepsevågens vinge er gennemgående mere rektangulært formet, og halen er længere og mere lige afskåret end Musvågens. Disse forskelle varierer lidt, og ikke mindst hos unge Hvepsevåger ses fugle med tydeligt S-buet vingebagkant og mere moderat halelængde og afrundet halespids. Der kan således opstå tilfælde, hvor det kan være vanskeligt at skelne de to arter fra hinanden, dog udelukkende om efteråret. For øvede iagttagere kan Hvepsevågen kendes fra Musvågen på sine blødere og mere elastiske vingeslag og anderledes vingeform i glideflugten.

SUMMARY IN ENGLISH

Field-identification of Eagles and Buzzards of the Genera

Circæëtus, Hieraaëtus, Buteo and Pernis.

The present paper is a continuation of a previous paper on field-identification of Aquila-eagles, which was published in this journal in 1968. This time we deal with the following seven species: Short-toed Eagle (*Circæëtus gallicus*), Bonelli's Eagle (*Hieraaëtus fasciatus*), Booted Eagle (*Hieraaëtus pennatus*), Buzzard (*Buteo buteo*), Rough-legged Buzzard (*Buteo lagopus*), Long-legged Buzzard (*Buteo rufinus*) and Honey Buzzard (*Pernis apivorus*). In addition we discuss the eastern subspecies of the Buzzard, the Steppe Buzzard (*Buteo buteo vulpinus*), which is essential for the understanding of buzzards in south-east Europe and the Middle East.

The material was collected during several years in many parts of Europe and the Middle East. The eagles and the Long-legged Buzzard have been observed in the Mediterranean countries and the Middle East, whereas the remaining buzzards were studied chiefly in Scandinavia.

Both in text and illustrations we have endeavoured to emphasize equally the importance of flight characters and plumage patterns. In field notes on raptors there may be a trend to stress the former and ignore the latter, and that is in our opinion a great mistake. Flight silhouettes of e.g. buzzards are by no means constant or 100 % diagnostic. On the other hand, a thorough

knowledge of changes and variations of plumages is invaluable, so a fundamental understanding of the plumages must be achieved, e.g. in the case of Steppe Buzzard (*Buteo b. vulpinus*).

Short-toed Eagle (*Circæetus gallicus*)

Two types may be seen: White birds and pied birds, between which a multiplicity of intermediates are found. The *underside of white birds* may be almost pure white, but the outer part of the primaries is always blackish-brown, forming a blackish wing tip, and sometimes the tips of the secondaries are also dark, forming a blackish line on the back edge of the wing. Very often there is a varying amount of dark spots on the wing coverts. On upper breast there are red-brown or grey-brown streaks, which may be more or less close-set and thus forming a more or less dense patch. In a minority of birds the streaks are very few or even lacking. Tail is grey with three dark bands, of which the terminal band is always distinct. The *upperside* is contrasting: Head, back and wing coverts light grey-brown but flight feathers very dark. The three dark tail bands may be distinct on the *upperside* also.

The *underside of pied birds* is provided with several dark cross-bands of various lengths and dark spots, all formed on tips of the coverts. Also dark bands on inner webs of the flight feathers. All this looks like festoons on body and wings. On throat and upper breast is a coherent very dark shield, conspicuous even at great distances. The ground colour is somewhat darker than that of white birds. Tail is darker too, the three bands may be indistinct. The *upperside* is usually less contrasting than that of white birds; often coverts are plain grey-brown, only little diverging from the flight feathers.

A large amount of intermediates between typical white and typical pied birds occur, but variations are within the two types described above. In some Short-toed Eagles the dark back edge of the wing may be broad and diffuse, and on the primaries there may be a light patch, formed on the inner webs, which are translucent in some cases. In some specimens the two inner tail bands are faint.

Short-toed Eagle is the largest raptor discussed in this paper and is often compared with the Osprey, probably owing to light colours and long wings, which are, however, a little broader than in the Osprey. Wings are not quite square-cut, the hand being narrower than the arm. When soaring the wings are carried horizontally and pressed forward. When gliding the wings are very clearly angled, with the carpal joint distinctly pressed forward; at the same time the arm is raised and the hand lowered, very like an Os-

prey in the same situation. In active flight the soft and deep wing beats are conspicuous, not unlike those of a Golden Eagle. Tail is ample and fairly long, about $\frac{3}{4}$ of wing breadth or a little more. Head is well protruded and proportionally broad.

Bonelli's Eagle (*Hieraëtus fasciatus*)

Bonelli's Eagle is a little smaller than Short-toed Eagle, preferably owing to a smaller wing span. Head protrudes well and is proportionally narrow and Honey Buzzard-like. Wings are relatively narrow; edges not quite parallel, the hand being a trifle narrower than the arm. When soaring the wings are carried flat and straight out from the body. In slow gliding the carpal joint is visible, whereas the back edge is at almost right angles to body; wings are often carried a little below horizontal level in this situation. In fast gliding wings are much more angled, and they are carried flat. Typical soaring with quite spread wings and tail is uncommon; usually it soars with only partly spread tail and primaries (and visible carpal joint). In slow gliding Bonelli's Eagle has an amazing resemblance with a Honey Buzzard.

Bonelli's Eagle is the only one in this paper with marked changes in patterns from juvenile to adult plumage (fig. 5). The first year bird (fig. 5,5) is light red-brown on the underside with dark streaks on the body. Larger wing coverts are blackish, forming a dark band on the wing. Flight feathers are greyish with a darker back edge of the wing. On the primaries is a rather diffuse grey-white patch. The light red-brown tail has a lot of small dark bands but no terminal band as yet. This appears later, probably when the bird is 2-3 years old (fig. 5,4), and in this plumage it becomes a little lighter and loses some of the red tinge. The upperside is dark greyish-brown.

Immature birds may show very pied underside of body, with white feathers appearing here and there. The wing coverts become darker (fig. 5,3).

The adult plumage is very characteristic. Colours of the underside are mainly black and white (fig. 5,1), but wing coverts may vary from greyish-black (small coverts) to black (large coverts). As a rare exception specimens as illustrated in fig. 5,2 may be seen. Upperhead and mantle are usually dark grey-brown. Back and shoulders white, much varying in extension and form, thus there are birds with only shoulders and upper back whitish, others are white down to the rump. Some birds are white only on the upper back, others only on the shoulders. Upper tail and rump are dark grey, the tail with the dark terminal band, which is not, however, so distinct on the upperside (fig. 6).

Booted Eagle (*Hieraaëtus pennatus*)

A buzzard-sized raptor with proportionally long tail. Wings are slender and have almost parallel edges, but the hand is a little narrower than the arm (which is relatively long). When soaring the wings are carried flat and slightly pressed forward. When gliding the wings are distinctly angled and carried arched or slightly lowered, not unlike the wing position of a Red Kite in slow gliding. Head is narrow and looks like that of a Honey Buzzard. The square-cut tail is fairly long, longer than wing breadth. The active flight is swift and agile with 3–4 harrier like wing beats, interrupted by periods of gliding. When foraging it often makes dive attacks.

Two distinct colour phases occur: Light birds and dark birds, both illustrated in fig. 7. The two phases are different only on the underside and only on the coverts of wings and body. The dark phase has plain dark brown-black coverts, whereas these in the light phase are cream-coloured with little dark streaks on throat and breast; light grey-brown head, often with a dark patch under the eye. Both phases have blackish flight feathers, usually with somewhat lighter (more greyish) inner primaries. Both phases have grey undertail, lighter than the flight feathers; a weak and indistinct terminal band may be visible. Both phases have the following upperside: Back and rump dark grey-brown. Wing coverts show a characteristic pattern consisting of grey-brown large (and a few small) wing coverts, and the central part of all coverts plus the shoulders are light yellow-grey. This pattern may look like that of the Red Kite. Primary-coverts and all flight feathers are blackish. Upper tail-coverts are whitish, forming a light band at the base of the tail. Uppertail is blackish without any distinct band. Young birds look like adults, but young birds of the light phase may be identified on a more rusty appearance.

Buzzard (*Buteo buteo*)

Three subspecies will be mentioned: Common Buzzard (*Buteo b. buteo*), which breeds in western Europe and is partly migratory. Steppe Buzzard (*Buteo b. vulpinus*) breeds in the Soviet Union, east to Jenissej, and is highly migratory. Between these two populations there is a great zone of intermediate Buzzards in eastern Europe, from northern Scandinavia to Balkan. Birds of this region were formerly named *Buteo b. intermedius*, but the subspecies is often not recognized by modern taxonomy the population being included in *vulpinus*. We have, however, retained *intermedius* for practical reasons, as many (possibly the majority) migrating Buzzards in south-east Europe belong to *intermedius*.

Common Buzzard (*Buteo b. buteo*)

The Buzzard has relatively broad and short wings; the breadth may vary, but usually it looks broad-winged. When soaring the front edge is almost straight, whereas the back edge is clearly curved, broadest at the middle of the arm, narrower on the hand. Soaring flight takes place on a little raised wings, which are slightly pressed forward. In slow gliding wings are carried flat or slightly raised, and they are clearly angled. The head protrudes little and is broad, with a rather smooth transition to front edge of the wing. The ample tail may vary considerably in length, but usually it is shorter than greatest wing breadth, about $\frac{3}{4}$ of this, but it may vary from $\frac{2}{3}$ to almost full wing breadth. In active flight the Buzzard looks stiff-winged, with wing beats less consistent than in the Honey Buzzard.

A great many plumages occur, and it is impossible to describe them all; the reader must be referred to the illustrations. The most frequent ones are those of fig. 8,1 – 8,2 – 9,1 – 9,4, while those of fig. 9,2 – 9,3 are rarer.

Buteo buteo intermedius

As previously stated this subspecies is intermediate between Common Buzzard and Steppe Buzzard (which see). This holds good of distribution as well as field characters. It is more reddish than nominate *buteo*, especially on the tail, which is sometimes heavily barred, rarely completely without any bands. Dimensions are a trifle smaller than those of *buteo* but a little larger than those of *vulpinus*. An illustration may be seen on fig. 11,4.

Steppe Buzzard (*Buteo b. vulpinus*)

Measurements are on the average smaller than those of nominate *buteo*, with more slender wings. Consequently it looks a little more long-tailed and less compact than *buteo*.

The plumage may vary, but variations are fewer and less extreme than in *buteo*. A typical Steppe Buzzard may have the following appearance: Light flight feathers with dark (blackish) tips, forming a black wing tip and a clear-cut black line on back edge of the wing. Normally the secondaries are more grey than the primaries. The black coverts of the carpal joint form a distinct mark, which is present in most specimens. Tail is usually cinnamon or reddish-brown, normally with a number of indistinct bands (at least a terminal band), but in some specimens the tail bands are visible only at very close range, making the bird superficially resemble a Long-legged Buzzard (*Buteo rufinus*). The colour of coverts of the underside varies from dark mahogany to red-

brown of even cream-colour. Under tail-coverts are usually darker than the remaining body. Sometimes there is a large but indistinct dark shield on the breast, being higher placed and much more indistinct than that of the Rough-legged Buzzard (*Buteo lagopus*). Upperside is less variable. Flight feathers dark brown, coverts often with marked reddish edges, giving the whole upperside a rather reddish-brown appearance. In some specimens an indistinct light patch on the primaries may be seen, however not so conspicuous as that of a Long-legged Buzzard. Tail bands are distinct on the upperside.

Rough-legged Buzzard (*Buteo lagopus*)

A larger bird than the Buzzard and with a little larger wing span; consequently *lagopus* looks less broad-winged. When soaring the wings are slightly raised and pressed forward, while the sectional profile of a slowly gliding bird shows slightly raised arm but hand at horizontal level. Head protrudes only a little. The ample tail is proportionally longer than that of a Buzzard and corresponds almost with wing breadth. Wing beats are elastic and deep, giving the springy flight a rather harrier-like appearance.

Coverts of the *upperside* are grey-brown on back and wings. In some specimens, possibly particularly young birds, there is a faint grey-white line, formed by whitish tips of the large wing-coverts, and even the tips of the remaining wing-coverts may be light. Flight feathers are blackish-brown, often with a light marking on inner part of the primaries, looking like a grey-white patch on the spread wing. This patch varies in shape, size and clearness, in some specimens it is completely lacking, but in the majority of the birds studied the patch was present; in a few birds the patch was so conspicuous that it slightly reminded of the corresponding patch of a young Golden Eagle. Wing tip is blackish. Upperside of head is light grey-white with black streaks.

The *underside* varies considerably: Throat and upper breast heavily streaked dark brown, often so conspicuous that this marking looks blackish-brown. Very dark, almost blackish, breast-shield on lower breast, varying in size and clearness. Between this breast-shield and the dark upper breast there may be a well-defined whitish crescent-shaped marking stretching from flank to flank. Tibial feathers are whitish, heavily barred brown. Underwing is light grey to pure white with well-defined black marks at carpal joint and a black band on back edge, sometimes only on back edge of the arm. At close range light brownish spots on the under wing-coverts are visible, giving these a darker appearance than the whitish, almost

translucent flight feathers. White tail has a broad black band on the outer third. The border between white and black is generally sharp but may be more blurred on the underside.

Long-legged Buzzard (*Buteo rufinus*)

Flight silhouette very like that of *Buteo lagopus*, the wing span may be even larger. The wings have almost parallel edges, but outer part of the hand is a little narrower than the arm. When soaring wings are raised somewhat over horizontal level and slightly pressed forward. In slow gliding the wings are angled, the arm is raised whereas the hand is carried horizontally, thus much resembling *Buteo lagopus* in the same situation. Head is a typical Buteo-head: relatively short, round and broad. The ample tail is rather long, corresponding with wing breadth.

Several variations in plumage are found, however not so extreme as in Buzzard and Honey Buzzard. A typical *rufinus* may show the following appearance: Whole head (including crown, nape, throat and neck) and breast creamy-white, while belly and ventral region are very dark brown with a rather sharp border to whitish breast. Under wing-coverts are red-brown or yellow-brown coverts of the carpal joint black. Secondaries are light grey-white or whitish but closely barred dark. Primaries always white, but the tips of both primaries and secondaries are blackish, forming a very marked black wing tip and a usually well-defined black line on the back edge. The white primaries are generally translucent. Undertail is most often cream-coloured or light cinnamon.

Upperside: Yellow-brown wing coverts often make a conspicuous contrast to brown-black flight feathers. On the primaries a grey-white patch is visible. Upperback like wing coverts, whereas lower back and rump are dark brown or blackish-brown, this making a distinct contrast to very light tail, especially in adults where the tail is without bands. Often the tail is whitish at the base but more cinnamon at the tip. Sometimes the tail is more plain red-brown, just a little lighter at the base. Tail on immature usually with several dark bands. This feature seems to be the only diagnostic one for immatures, but whether a few adults keep the tail bands is not known.

Variations are most often seen on the underside. Underside of the body may be less contrasting than described above, e.g. red-brown on breast and belly, only head lighter. Also specimens resembling *Buteo lagopus* may be found: Underside of wings (coverts) and body cream-white with just a little dark part on ventral region, under tail-coverts and lower flanks, only wing tip,

back edge and carpal joint black. Wing coverts of the upperside vary from light red-brown to yellow-brown, probably depending on moult. The light patch on the primaries may vary in size, shape and colour (consequently in distinctness), but usually it is rather conspicuous.

We have not observed the melanistic form, but according to studies of skinned specimens and literature it is very characteristic. Flight and tail feathers seem to be normal, while all coverts are almost black (fig. 15,4). The tail of skinned specimens we have seen has had several blackish-brown bands. The melanistic *rufinus* occur in Afghanistan and Himalaya, but probably it may be seen west of the these countries also.

Honey Buzzard (*Pernis apivorus*)

Often difficult to distinguish from *Buteo buteo*, but the flight silhouette is different: Wings are usually more slender than in *Buteo buteo*, and the arm is shorter, whereas the hand is longer and fairly ample. When soaring the wings are carried flat and almost straight out from the body. In

slow gliding the hand is generally lowered a little, while the arm is flat or a little raised. Wing beats are more elastic and deep than those of *Buteo buteo*. Tail proportionally long, corresponding with wing breadth or even longer. The head is distinctly narrower than in *Buteo buteo*; it is well protruded, more than in other buzzards.

The variations of plumages are so many that they are impossible to describe in this summary, the reader must be referred to the drawings. Some features are, however, rather constant: Generally three tail bands are visible, one distinct terminal band and two fainter bands on the inner half. A black wing tip and back edge of the wing is conspicuous in almost all variants. In many specimens a lot of spots and small cross-bands are seen on coverts of body and underwing (fig. 17,1), but this feature is not constant. At close range the blue-grey upperside of the head may be seen (adult specimens). Usually a blackish patch will be seen at the carpal joint.

LITTERATUR

- CHRISTENSEN, S., B. PORS NIELSEN, N. HESSELBJERG
CHRISTENSEN og L. HALLING SØRENSEN, 1968:
Feltbestemmelse af ørne af slægten *Aquila*. –
Dansk Ornith. Foren. Tidsskr. 62: 68–94.
- HARTERT, E., 1914: Die Vögel der paläarktischen
Fauna. Vol. 2 Falconiformes. – Berlin.
- VAURIE, CH., 1965: The Birds of the palearctic
Fauna. Non-Passeriformes. – London.
- VOOUS, K. H., 1960: Atlas of European Birds. –
London.

Manuskriptet modtaget 6. dec. 1969.

Forfatternes adresse: S. C., Tobrukvej 17, 2770 Kastrup. –
B. P. N., Hans Knudsens Plads 1 XI, 2100 København Ø.